

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З
НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ В УКРАЇНІ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи FKS1-M22
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Ткаченко Олександр Юрійович

Керівник: **Алексєєв О. О.,**

доктор педагогічних наук, доцент

Рецензент: **Ребрина А. А.,**

кандидат педагогічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗМАГАНЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ	7
1.1. Становлення настільного тенісу як професійного спорту.....	7
1.2. Розвиток настільного тенісу в Україні	20
1.3. Система проведення змагань з настільного тенісу.....	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	44
2.1. Методи дослідження.....	44
2.2. Організація дослідження	45
РОЗДІЛ 3. СОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ В УКРАЇНІ	47
3.1. Організаційно-правові основи проведення тенісних змагань	47
3.2. Оцінка персоналу змагань з настільного тенісу	53
3.3. Особливості фінансового забезпечення змагань з настільного тенісу	60
3.4. Напрями підвищення процесу організації турнірів з настільного тенісу в Україні	68
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ETTU	European Table Tennis Union;
ITTF	– International table tennis federation;
МОК	– Міжнародний олімпійський комітет;
ФНТУ	– Федерація настільного тенісу України.

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний професійний настільний теніс перетворився у важливий сегмент сфери світової спортивної індустрії. Його структурною основою є використання сучасних технологій, що суттєво розширило зв'язок з іншими галузями економіки. Висока ефективність функціонування сучасного тенісу базується на взаємодії двох сфер, що доповнюють одна одну – спортивне змагання та відповідна інфраструктура необхідна для його проведення. Саме схожість інтересів представників кожної зі сфер сприяють формуванню необхідних умов для здійснення спортивних, оздоровчих, освітніх заходів шляхом реалізації технологічних, організаційно-економічних, виробничих, правових та інших зв'язків [34; 46].

Сьогодні настільний теніс є відкритою системою, взаємодіючою із зовнішнім середовищем, основним системотворчим компонентом якої є спортивне змагання та видовище. Досягненню зазначеного результату сприяють як основні компоненти структури: учасники, організатори, органи управління, засоби масової інформації, так і інші складові: система підготовки тенісистів, суддівство, маркетингова й квиткова програми, забезпечення безпеки спортивних заходів, взаємодія зі структурами влади (державними, муніципальними), спонсорами, уболівальниками [45].

Змагання з настільного тенісу – це вражаюче видовище, яке має мільйони шанувальників по всьому світу. Даний ігровий вид спорту являється одним з найпопулярніших в світі, як за кількістю людей, які ним займаються, так і за кількістю країн, де він є популярним – сьогодні більш ніж 40 мільйонів гравців щорічно беруть участь в офіційних турнірах з настільного тенісу в усьому світі. Чемпіонати світу з настільного тенісу проводяться щороку починаючи з 1926 року, Чемпіонати Європи – з 1958 року, з 1988 року настільний теніс є Олімпійським видом спорту. В Україні щорічно проходять чемпіонати України, розігрується Кубок України та

Суперкубок України (з 2019 року) між командою-переможницею Супер ліги та переможницею Кубка України [33].

Таким чином, велика популярність та розвиток змагань з настільного тенісу у світі та недостатність висвітлення особливостей їх організації в науковій літературі обумовлюють актуальність нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – організація і проведення змагань з настільного тенісу в Україні.

Предмет дослідження – організаційні, правові, матеріально-технічні, інформаційні, кадрові компоненти організації змагань.

Мета дослідження – обґрунтування шляхів підвищення ефективності проведення змагань з настільного тенісу в Україні.

Завдання дослідження:

1. Дослідити процес встановлення настільного тенісу як професійного виду спорту.
2. Проаналізувати особливості організації змагань з настільного тенісу за даними спеціальної літератури.
3. Розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності проведення змагань з настільного тенісу в Україні.

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел, матеріалів мережі Інтернет; порівняння і аналогії; опитування; методи, математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає у можливості використання результатів досліджень під час організації змагань з настільного тенісу в Україні та приватними організаціями і особами, які проводять змагання на місцевому або регіональному рівні. Матеріали наукового дослідження можуть бути рекомендованими до використання в освітньому процесі підготовки бакалаврів спеціальності 017 Фізична культура і спорт при викладанні вибіркових освітніх компонентів, зокрема: «Основи теорії спортивних змагань», «Теорія і методика тенісу і бадмінтону».

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 04-05 квітня 2023 року).

Публікації. Результати дослідження за темою випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 88 сторінках, з яких 81 основного тексту, вона містить 4 таблиці та 8 рисунків. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, та списку 61 використаного літературного джерела.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗМАГАНЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ

1.1 Становлення настільного тенісу як професійного спорту

Щоб бути хорошим спеціалістом у будь-якій справі потрібно знати про неї усе. Відомо, що усе має свої коріння, життя розвивається спірально, з кожним новим завитком повторюючи пройдені, але уже на новому, більш високому рівню. Тому заглянемо назад, згадаємо, як розвивався і став атлетичним видом спорту настільний теніс.

Настільний теніс є одним із самих захоплюючих видів спорту, який сприяє всебічному фізичному розвитку та формуванню фізичних якостей, сприяє бадьорості, життєрадісності, чудовому самопочутті. Люди, які регулярно займаються настільним тенісом, зберігають працездатність і життєрадісність до похилого віку [2]. Виникнення слова «теніс» невідомо, так як воно не має слів родоначальників в сучасній мові. Історики припускають, що назва гри «теніс» походить від гри, в якій брало участь 10 (англійською – тен) гравців, по 5 чоловік на кожній стороні майданчика, а може бути від латинського слова «тенісу» – стрічка, тисьма (сітка). Є також припущення, що назва гри походить від французького слова «тенез», яке перекладається як «ось вам, беріть». Цю фразу часто говорили французькі гравці, посилаючи м'яч партнеру. Так чи інакше, але слово «теніс» сьогодні міцно увійшло в наш лексикон, і означає гру в м'яч через сітку ракетками [5, с. 87].

Настільний теніс належить до числа найбільш популярних спортивних ігор. Чим же ця гра так приваблює людей різного віку? Заняття настільним тенісом розвивають не тільки координацію рухів, спритність, гнучкість,

швидкість, швидкість реакції, а й увагу, мислення, емоційну стійкість. Під час гри можна легко регулювати фізичні і психічні навантаження, визначати кожному для себе в залежності від віку, підготовленості, стану здоров'я ступінь інтенсивності занять, їх тривалість і регулярність. Все це плюс нехитрий інвентар, можливість використовувати для тренувань навіть невеликі приміщення і роблять настільний теніс одним з найулюбленіших і доступних для систематичних занять видів спорту. Понад 60 млн. чоловік в Китаї займаються настільним тенісом. У 202 країнах культивується настільний теніс [1].

Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) оприлюднено рейтинг найпопулярніших та наймасовіших видів спорту серед населення країн - учасниць Олімпійських Ігор, де настільний теніс посідає 15 позицію (табл. 1.1) [58].

Таблиця 1.1 – Найпопулярніші та наймасовіші види спорту за даними МОК

№	Вид спорту	Кількість спортсменів у відсотках від усіх, хто займається
1	Легка атлетика (ходьба, біг)	9,60 %
2	Футбол	8,40 %
3	Плавання (в тому числі дайвінг)	8,10 %
4	Йога	7,40 %
5	Велосипедний спорт	6,40 %
6	Баскетбол	5,70 %
7	Волейбол (в тому числі пляжний)	5,40 %
8	Хокей	5,10 %
9	Теніс	4,90 %
10	Бодібілдинг	4,70 %
11	Гольф	4,50 %
12	Спортивні танці	3,80 %
13	Лижний спорт	3,40 %
14	Єдиноборства (вільна, греко-римська боротьба і т.д.)	3,40 %
15	Настільний теніс	3,10 %
16	Спортивне орієнтування (туризм)	3,00 %
17	Національні види спорту	2,74 %
18	Скелелазіння	2,60 %
19	Ролер-спорт	2,04 %
20	Екстремальний спорт	1,10 %

Характерним етапом у розвитку ігор слід вважати появу майданчиків для ігор і турнірів у X-XI ст. (Епоха середньовіччя). Назви багатьох ігор в м'яч вказують на їх французьке походження, а деяких – на іспанське або італійське [28, с. 11].

З усіх численних старовинних ігор з м'ячем родоначальником тенісу історики спорту називають тригон, відомий з часів Стародавнього Риму, коли маленька тверда куля перекидалася з одного боку майданчика на інший.

Приблизно в ті ж часи була поширена схожа гра – фолліс, в якій перекидалася порожниста куля завбільшки з дитячу голівку. Замість ракеток використовувалися спеціальні надіти на руку щити. Подібна гра існує в Італії і донині під назвою Палон. Гра в м'яч долонею послужила основою для багатьох видів спорту. З XIV ст. в іграх стали використовувати дерев'яні палиці з широким плоским кінцем, яким відбивали м'яч. В кінці XIV ст. з'явилися ракетки [31, с. 15].

Ігри в м'яч, схожі на сучасні ігри в теніс і бадмінтон, були відомі в Давній Греції (епіскирос), Римі (гарпастум). Відомо, що греки з їх високою культурою і витонченими ідеалами зробили великий вплив на римську культуру, на побут, спосіб життя римлян. «Якщо римські види спорту стомлюють вас – і вам подобаються грецькі, грайте в м'яч!» – писав Горацій. Відомості про розвиток настільного тенісу дуже суперечливі [8].

Пізніше ігри в м'яч стали відомі в Німеччині (буфпаллен), у Франції (шуль, же-де-пом) та інших країнах. В XV-XVII ст. з'явилися гілка, пальники та інші ігри з м'ячем. Розвиток сучасних спортивних ігор пов'язаний з появою м'яча. Важко сказати, коли і хто придумав м'яч і запропонував його використовувати для гри, але м'яч від первісного кам'яного, який давні люди кидали для розвитку сили м'язів і точності метання списа або бумеранга, поступово змінювався. З розвитком промисловості м'ячі стали виготовляти з каучуку і різних видів гуми, і пластмаси [10].

До найбільш поширених ігор з м'ячем і ракеткою належать теніс, настільний теніс, бадмінтон. Відомості про розвиток настільного тенісу дуже

суперечливі. Одні вважають, що гра з ракеткою і м'ячем зародилася в Англії, інші наполягають на тому, що народженню цієї цікавої гри ми зобов'язані Японії чи Китаю. В Китаї на стінах літньої резиденції імператорів у Літньому палаці й сьогодні можна побачити картини, які дозволяють зробити висновок, що у гру схожу на настільний теніс, грали ще в середньовіччя. Проте японські та китайські історіографи спорту подібне твердження спростовують [37, с. 8].

У середні віки в Європі з'явилися ігри з м'ячем, які можна вважати прабатьками великого й настільного тенісу. Так у XVI столітті в Англії та Франції була відома гра в м'яч, правда, вона не мала певних правил. М'яч був з пір'ям, пізніше з'явився гумовий. Збереглися малюнки сивої давнини із зображенням ракеток, схожими на ті, які застосовують у тенісі [49, с. 58].

Прообраз сучасного настільного тенісу з'явився в другій половині XIX ст. в Англії – «гра без точних правил з м'ячем і ракеткою зі струнами». Із публікацій давніх років відомо, що у 1874 році англієць Вальтер Клоптон із м. Вінгфільд розробив правила доволі схожої на сучасний теніс гри, яку він назвав – сферистикою. Через рік правила сферистики були вдосконалені і гра одержала назву лаун-теніс (англ. «lawn» – галявина), або просто теніс [30, с. 4].

Дуже скоро з відкритого повітря теніс перейшов у приміщення. Історики вважають, що своїм народженням настільний теніс зобов'язаний нестійкій англійській погоді. На мокрих галявинах було неможливо грати от і з'явилася його мініатюрна копія в салонах. Спочатку грали на підлозі, потім на двох столах, що знаходилися на деякій відстані. Пройшло трохи часу і столи зсунули, а між ними натягнули сітку. Прообразом гри в теніс на столі можна вважати кімнатну гру під назвою госсіма. Зародилася вона у другій половині XIX століття як гра-розвага (рис. 1.1.) [57].

Простий інвентар, а головне-невеликий розмір столу дозволив грати в будь-якому місці. Це забезпечило широке поширення настільній грі, яка за короткий час стала улюбленою грою в салонах Англії, а потім і в інших

країнах Європи, Азії та Африки. Нова гра користувалася популярністю в аристократичних колах, у середовищі шанувальників гри в крикет. Крикет раніше вважався дитячою забавою, тому що він не побудований на фізичному протиборстві й не вимагав великих зусиль. Грати в нього можна було в самому вишуканому одязі, але при цьому він забезпечував потребу в русі й розвазі. Такими ж перевагами володів і настільний теніс, тому він одержав перепустку у знатні клуби джентльменів [32, с. 84].

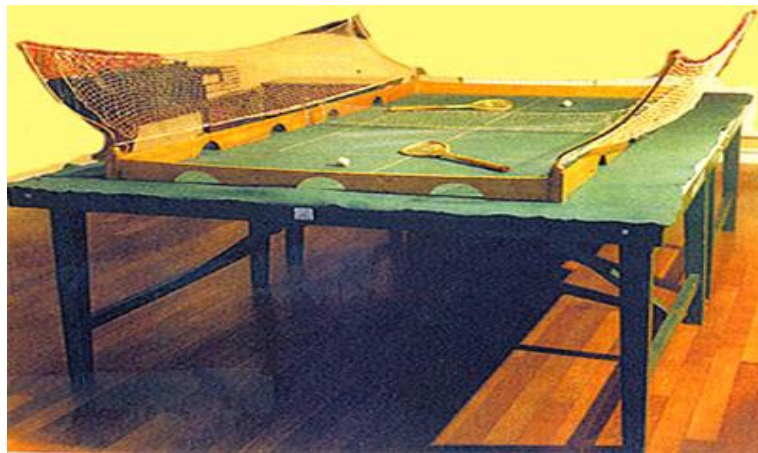

Рис. 1.1. Прообраз сучасного столу для настільного тенісу

Перші правила гри були створені в Англії. Одна партія велася до 30 очок (потім до 21-го очка, а зараз до 11-ти очок). Цікава була форма учасників. Строгий вечірній одяг: жінки – в довгих платтях; чоловіки – в смокінгах.

У 1891 році англієць Чарльз Бейкстер отримав патент на винахід гри пінг-понг. 1891 рік – зародження настільного тенісу. Гра почала називатися від своєрідного звуку від удару каучукового м'яча по тенісному столу.

Потужний поштовх розвитку настільного тенісу приніс винахід англійського інженера Джеймса Гібса (1894 р.). Він ввів в гру целулоїдний м'яч, легкий і пружний. Поступово стала мінятися і форма ракетки. З'явилися фанерні, вага зменшилася майже втричі [57].

Укорочена ручка призвела до необхідності по-новому тримати ракетку (нова хватка).

Стали застосовуватися і нові матеріали для обклеювання ігрової поверхні: пергамент, шкіра, велюр тощо. Автором таких модифікацій можна рахувати англійця Едвіна Гуда, який винайшов резину для настільного тенісу. В 1902 році Е. К. Гуд обклеїв свою ракетку гумою, що дозволило йому закручувати м'яч [18, с. 3].

Швидше всього, саме на межі ХХ століття і визначилася назва гри «пінг-понг».

У 1900 року в Англії пінг-понг був визнаний спортивною грою, і в цей рік пройшли перші офіційні змагання. Потім в 1901 році офіційний турнір відбувся в Індії. Його можна рахувати першим міжнародним змаганням. Переміг один із кращих гравців того часу індійський спортсмен Нандо [3].

Із Англії гра прийшла в Австро-Венгрію, потім у Германію, Чехословаччину. В Берліні на Вікторія-платц відкрилось кафе «Пінг-понг». Пізніше такі заклади з'явилися в Вені, Празі і інших країнах Європи [19, с. 7].

Швидке розповсюдження настільного тенісу призвело до необхідності створити міжнародну організацію і встановити єдині правила гри. Завдяки енергійній діяльності доктора Георга Лемана (Германія) в Берліні в січні 1926 року була створена Міжнародна федерація настільного тенісу – ІТТФ. Був прийнятий статут міжнародної федерації настільного тенісу, був прийнятий проект перших правил, був обраний президент. Президентом ІТТФ став Айвор Монтегю – відомий англійський літератор, громадський діяч (очолював федерацію до 1967 року) [57].

Перший конгрес ІТТФ і перший чемпіонат світу відбувся в Лондоні в грудні 1926 року. В змаганнях приймали участь спортсмени Англії, Австрії, Чехословаччини, Германії, Угорщини, Данії, Швеції, Уельсу, Індії. Боротьба відбувалася в чотирьох розрядах: одиночних – чоловіки і жінки і парних чоловічі і змішані. Першими чемпіонами світу у 1926 році стали представники Венгрії (Угорщини) Роберт Якобі і Марія Медненські. В 1928

році в змаганнях почали приймати участь жіночі пари. З 1926 року турніри проводилися щороку до 1957, за винятком 1940-1946 років.

Перший чемпіонат світу відбувся в Лондоні (Англія) – 1926 р. Переможцями стали: одиночний розряд чоловіки – Роланд Якобі (Угорщина); одиночний розряд жінки – Марія Меднянськи; командні змагання серед чоловіків – Угорщина; командні змагання серед жінок – Німеччина; парний розряд чоловіки Р. Якобі / Д. Печі (Угорщина); змішані пари З. Мехлович / М. Меднянськи(Угорщина) [56].

Перший чемпіонат Європи відбувся в Будапешті (Угорщина) в 1958 р. Переможцями стали: одиночний розряд чоловіки – Золтан Берцик (Угорщина); одиночний розряд жінки – Ева Коциан (Угорщина); командні змагання серед чоловіків – Угорщина; командні змагання серед жінок – Англія; парний розряд чоловіки Л. Штипек / Л. Вигнановськи (Чехословаччина); парний розряд жінки – А. Розяну / Е. Целлер (Румунія); змішані пари – З. Берцик / Г. Лантош (Угорщина).

У 1928 році на конгресі ІТТФ у Стокгольмі була затверджена назва пінг-понг і був прийнятий єдиний підрахунок очків на змаганнях до 21.

Завдяки бурхливому розвитку промисловості, тому що появлялися нові матеріали, які знаходили своє застосування і в спорті, змінювався спортивний інвентар. А це, в свою чергу, впливало на зміни в техніці та тактиці гри. Змінювалися і правила гри [30, с. 9].

Особливий помітний поштовх розвитку настільного тенісу дала поява пористої, губчатої резини (губки), яку стали застосовувати як накладку на ракетку [48, с. 13].

До того гра йшла безпосередньо близько до стола, плоскими ударами. З появою губки (1930 р.) гра стала різноманітнішою. Завдяки щільному щепленню ракетки з м'ячем з'явилась можливість надавати йому значно більші оберти. Змінилася і траєкторія польоту м'яча. Відкрилась можливість грати більш активно і тоді, коли м'яч опускався нижче рівня сітки.

Спортсмени, які грали в захисному стилі, тепер були вимушені далеко відходити від стола і швидко повертатися до нього. Гра ставала все динамічнішою.

Багато цінного вніс в техніку і тактику настільного тенісу п'ятиразовий чемпіон світу (1930-1935 рр.) англієць Віктор Барна. Завдяки йому гра стала більш захопливою та цікавою. Цікавість глядачів до змагань значно зросла. Достатньо сказати, що змагання на першість світу в Лондоні в 1935 році кожен день спостерігали до 10 тисяч людей [61].

В 1936 році конгрес ІТТФ прийняв рішення змінити назву гри. Замість старої назви пінг-понг з'явився настільний теніс [54].

Отже, на зміну першому періоду, який відрізнявся простотою технічних елементів, в основі яких був тривалий перекид м'яча, прийшов другий – період наступальної гри, багатоплановий за засобами нападу і захисту. Але так, як найсильнішими в той час були гравці захисного стилю, то для того, щоб виграти очко, інколи потрібно було дуже багато часу.

Річ у тому що інколи гра доходила до курйозів. Наприклад, в матчі за першість світу Ерліх (Франція) і Панет (Румунія) за 2 години 10 хвилин зуміли дійти до рахунку ...1 : 0 в першій партії! [53].

Під час першості світу 1934 року, який проходив в Парижі, була зупинена зустріч між Хагенауером (Франція) і Холдбергером (Румунія). Матч між ними тривав 8 годин! Між тим, це найбільш тривалий матч за всю історію настільного тенісу [48, с. 18].

Міжнародна федерація повинна була терміново приймати якесь рішення. І в 1936 році час зустрічі було обмежено однією годиною.

Проте це нововведення, як скоро вияснилося, виявилось недостатнім – спортсмени не встигли перебудуватися. Вже наступного року фінальні матчі жінок не виявили переможниці. Причиною тому стала дискваліфікація фіналісток Прітци (Австрія) і Анонс (США) за пасивне ведення гри. Потрібно було боротися за її активізацію і далі.

І от час однієї зустрічі було скорочено до 20 хвилин.

Проте основною зміною в правилах гри можна рахувати зниження висоти сітки (з 17 до 15,25 сантиметра), а також встановлення чітко визначеної висоти ігрової поверхні стола – 76 сантиметрів від підлоги. Було також заборонено при подачі підкручувати м'яч пальцями.

Всі ці зміни дали значні переваги нападникам. Природно, з'явилися гравці нового плану, такі як І. Андріадіс, Штіпик, Вігнановський (Чехословакія), які уже могли атакувати ударами середньої сили зліва і справа, проводити контратаку з проміжним захистом в середній зоні (правда без сильних завершальних ударів).

З 1952 року, з першості світу в Бомбеї, розпочалася нова епоха настільного тенісу. Пов'язана вона з виходом на міжнародну арену японських спортсменів [55].

Японці не тільки застосували новий вид покриття ракетки і своєрідну хватку. Сама система ведення гри виявилася незвичною. По суті, вони виконували один основний елемент техніки – накат справа, але доведений він був до віртуозної точності. І от, майже не користуючись ніякими іншими ударами, японці впевнено доказали свою перевагу над іншими.

В чому ж вона виражалася? Перше – відмінне володіння подачами. Безпосередньо на подачах японські гравці в кожній партії вигравали від 4 до 10 очок. Друге – висока фізична підготовленість, яка дозволяла стрімко переміщуватися, миттєво наносити удари. А звідси впевненість в своїх силах, вміння чітко здійснювати сплановані дії.

В Бомбеї чемпіоном світу серед чоловіків став Сато. Чоловічі парні змагання виграли Фуджі і Хаясі. В жіночих парних змаганнях перемогли Нарахара і Нісімура. В загальній складності японські повезли додому чотири перших призи із семи.

В 1953 році японські тенісисти не брали участі в першості світу, а в 1954 році в Лондоні знову відзначилися: завоювали два командних призи – чоловічий і жіночий. В особистому заліку переміг Огімура [57].

З 1954 по 1957 рік достойний опір японським тенісистам складала, хіба що, представники жіночої команди Румунії. А в загальному в особистих змаганнях за цей період звання чемпіона світу присуджувалося 30 разів. 12 разів його завойовували тенісисти Японії, 6 – Румунії, 3 – Венгрії, 3 – Чехословаччини, 2 – Югославії, 2 – Англії, 2 – США [56].

Більшість тренерів Європи в той час помилково вважали, що успіх японських тенісистів – це тимчасове явище, і відповідно серйозних висновків не робили. І все ж таки стиль гри європейських спортсменів став змінюватися. Правда, більшість гравців іще притримувалися захисної манери, але тим не менше гра стає все більш енергійною, непередбачуваною. Зростає кількість контратакуючих прийомів [53].

В 1957 році була створена Європейська федерація настільного тенісу ЕТТУ. З 1957 року першості світу стали проводити раз в два роки. З 1958 року проводяться чемпіонати Європи з настільного тенісу, раз у два роки. На 2023 рік ЕТТУ нараховувала 58 країн. Почали проводитися і континентальні чемпіонати Азії і Африки [56].

В 1960 році настільний теніс стає Параолімпійським видом спорту (Рим, Італія).

В 1961 році на світовому чемпіонаті тенісисти з Японії застосували новий удар – так званий топ-спін, який отримав назву «диявольський м'яч із Токіо».

В спорті все взаємозв'язане, і на даному етапі розвитку пішло по лінії ускладнення техніки, інколи віртуозної, близької до трюків. В цьому напрямку настільний теніс розвивається і на даний час.

У 1977 році в листопаді на сесії МОК настільний теніс був прийнятий в сім'ю Олімпійських видів спорту [33].

У вересні 1981 року на 84 сесії МОК був включений в програму Олімпіади. В 1988 році настільний теніс стає Олімпійським видом спорту. Змагання з настільного тенісу вперше з'явилися на літніх Олімпійських іграх 1988р. в Сеулі [61].

Було розіграно чотири комплекти нагород : одиночний розряд чоловіки – Ю. Намгю (Республіка Корея); одиночний розряд жінки – Чень Цзин (Китай); парний розряд чоловіки – Чень Лунцань / Вей Цингуан (Китай); парний розряд жінки – Хен Джонхва / Ян Єнджа (Республіка Корея).

На початку XXI століття вперше за тривалий час відбулася низка суттєвих змін у правилах настільного тенісу. До 2000 року грали м'ячем діаметром 38 мм., але після Олімпійських ігор 2000 року в Сіднеї були введені м'ячі діаметром 4 см. Причин збільшення розміру кілька. Насамперед, м'яч більшого розміру краще помітний під час телевізійних трансляцій. Крім того, м'яч більшого розміру має меншу швидкість через більший опір повітря, і це спрощує суддівство та сприяє більшій видовищності гри [57].

У 2001 році кількість очок, яку потрібно набрати для перемоги в партії, змінили з 21 на 11 (партія до 11 очок і раніше практикувалася за назвою «коротка» серед любителів тенісу), а зміна сторони подачі стала відбуватися не після 5 розіграшів, а після 2. Також у зв'язку з цим на найбільших світових змаганнях було збільшено кількість партій у матчі з 5 до 7. Вперше за цими новими правилами було проведено чемпіонат світу 2001 року в Осаці. Коротші партії підвищили загальну інтенсивність гри і зробили матчі видовищнішими.

У 2014 році Міжнародна федерація настільного тенісу (ІТТФ) повідомила про прийняття нового м'яча, зробленого із пластмаси замість целулоїду. Новий м'яч маркований позначенням «40+», його діаметр трохи більше 4 см. Пластиковий м'яч став обов'язковим для офіційних світових змагань з 1 липня 2014. Причин для переходу на новий матеріал було кілька – скорочення виробництва целулоїду у світі, складності з транспортуванням целулоїдних м'ячів, інші питання безпеки. Введення пластикового м'яча викликало низку протестів у спортсменів-аматорів через крихкість початкових зразків нового м'яча та високу вартість. Фахівці також дають неоднозначну оцінку цій зміні [44, с. 21].

В 2021 Міжнародна федерація настільного тенісу (ІТТФ) повідомила про рішення дозволити використовувати накладки на ракетки інших кольорів крім червоного (чорний колір залишається незмінним і чорна накладка повинна бути обов'язково) [57].

Настільним тенісом сьогодні професійно займаються на всіх континентах. У Міжнародну федерацію настільного тенісу (ІТТФ) входить 226 країн (дані 2018). Особливою популярністю настільний теніс користується в Азії, де мешкає близько 4 мільярдів людей. Настільний теніс популярний і в Європі – за даними 2017 року до Європейського союзу настільного тенісу. (ЕТТУ) входять 58 країн-учасниць [59]. Чемпіонати світу з настільного тенісу перетворилися на величезні форуми, де одночасно виступають понад 170 команд чоловіків та жінок. Чемпіонати світу ветеранів настільного тенісу, які проходять раз на два роки, збирають понад 3000 спортсменів та проводяться одночасно на сотнях тенісних столів, встановлених під одним дахом. За деякими оцінками, настільний теніс входить до 10 найпопулярніших у світі видів спорту та залучає сумарно близько 850 мільйонів гравців та вболівальників по всій планеті [59]. За масовістю, згідно з сайтом Міжнародного олімпійського комітету, настільний теніс посідає перше місце у світі серед інших видів спорту [58].

Починаючи з 1970-х років, у жіночому настільному тенісі беззастережно домінують китайські спортсменки. Так, з 1975 року жіноча збірна Китаю лише двічі програвала чемпіонат світу в командному заліку (1991 року об'єднана збірна Кореї та 2010 року збірна Сінгапуру). У сучасному чоловічому настільному тенісі також домінують китайські тенісисти. Починаючи з 2001 року, китайська команда здобувала золото на всіх чемпіонатах світу, а в одиночному розряді останній випадок, коли золота медаль не дісталася китайському спортсмену, мав місце у 2003 році, коли чемпіоном світу став австрієць Вернер Шлагер. Всього за 20 років з 1997 року з 70 розіграних золотих медалей (у командному та одиночному розрядах) лише п'ять дісталися не китайцям – у чоловічому одиночному

розряді 1997 року переміг швед Ян-Уве Вальднер, 2003 року – австрієць Вернер Шлагер . розряді у 2013 році перемогла пара з Тайваню, чоловіча команда Швеції виграла «золото» чемпіонату світу у 2000 році, жіноча команда Сінгапуру виграла «золото» чемпіонату світу у 2010 році.

На Олімпійських іграх з 1988 по 2016 з 32 розіграних золотих медалей китайці виграли 28 [60], ще три виграли представники Республіки Південна Корея. З європейців єдиним олімпійським чемпіоном є Ян-Уве Вальднер (Олімпійські ігри 1992 року в Барселоні). Аж до 2004 року на Олімпійських іграх розігрувалися медалі в одиночному та парному розрядах, з 2008 року парний розряд було замінено командним. На Олімпійських іграх у Пекіні китайці зайняли весь п'єдестал у чоловічому та жіночому одиночних розрядах, а також перемогли у чоловічій та жіночій командній першості. Після цього олімпійський регламент було змінено – в особистому турнірі з 2012 року можуть грати не більше двох чоловіків і двох жінок від країни [58], завдяки чому на наступних олімпіадах в одиночному розряді з'явилися медалісти не з Китаю. У 2017 році було оголошено, що в програму Олімпійських ігор 2020 в Токіо будуть додані змагання в розряді змішаних пар. Китайські гравці поширилися по всьому світу і грають, змінивши громадянство у збірних командах багатьох країн. Так, на Літніх Олімпійських іграх 2016 року зі 172 учасників змагань з настільного тенісу 44 гравці були родом із Китаю.

Найбільш важливі міжнародні змагання з настільного тенісу: Чемпіонат світу, Кубок світу та Олімпійські ігри. Найбільш значущі континентальні змагання: Чемпіонат Європи, Europe Top-16, Чемпіонат Азії, Азіатські ігри, Чемпіонат Африки, Чемпіонат Латинської Америки, Чемпіонат Північної Америки, Панамериканські ігри, Чемпіонат Океанії, Євро-Азіатський Кубок [59]. З 2017 року ІТТФ також заснувала Кубок Панамерики [57] .

До 2020 року однією з найбільших серій міжнародних турнірів був ІТТФ World Tour, але з 2021 року ця серія більше не проводиться.

Більшість змагань проводиться за олімпійською системою, за якої спортсмени вибувають із турніру після першого ж програшу. При цьому зазвичай використовується розподіл гравців по ігровій сітці з урахуванням їх рейтингу [35] так, щоб найсильніші гравці не могли зустрітися в першому ж турі. Крім цього, на попередньому етапі проводяться групові турніри, під час яких, граючи всередині групи «кожен з кожним», спортсмени домагаються права потрапити в основну сітку турніру.

У 2017 році сумарний призовий фонд серії ITTF World Tour склав понад \$ 3,000,000, з яких \$ 1,000,000 припадає на ITTF World Tour Grand Finals [57].

На сайті ITTF є символічний Зал слави, який включає тих гравців, хто завоював не менше 5 золотих медалей чемпіонатів світу або Олімпіад. Зараз до цієї Зали слави входить 46 гравців. Серед них рекордсменами за кількістю титулів є: серед чоловіків – угорський гравець Віктор Барна, який має 40 медалей чемпіонатів світу, серед жінок – румунську спортсменку Анжеліку Розяну, на рахунку якої 30 медалей чемпіонатів світу.

1.2 Розвиток настільного тенісу в Україні

В Україні настільний теніс з'явився наприкінці XIX ст., але офіційні дані змагань відомі тільки з середини XX століття [17, с. 104].

Масове поширення настільного тенісу в Україні припадає на 1926-1930 р.р. Але одноманітна і примітивна техніка гри поступово призвела до того, що інтерес до неї згасає, припинився випуск інвентаря і в 1932 році настільний теніс перестав існувати як вид спорту. Розвиток настільного тенісу в Україні почався після Великої Вітчизняної війни. Ініціаторами відродження гри в настільний теніс були окремі гравці, які за плечима мали великий практичний досвід – З. Розенберг та О. Пастернак в Одесі, Ф. Око, В. Туранов, С. Тальський, О. Сирота в Києві, Ю. Ревис та А. Рисс у Харкові, Р. Газда у Львові. Вони стали популяризувати гру в настільний теніс, залучати до занять цим видом спорту молодь та старше покоління.

Відсутність інвентаря, зокрема губчатої гуми для ракеток та целулоїдних м'ячів, загальмувала масове поширення настільного тенісу у післявоєнні роки. Перші республіканські змагання найсильніших спортсменів України були проведені тільки в 1950 році, переможцем став Е. Шицер (м. Львів), а починаючи з 1951 року Першість України проводиться регулярно [16].

У 1957 році створена Федерація настільного тенісу України (ФНТУ). Великий внесок у розвиток настільного тенісу в Україні надала А. М. Басіна (начальник відділу спортивних ігор міністерства спорту УРСР), яка була ініціатором і організатором створення Федерації настільного тенісу України [12, с. 18].

Рівень українського настільного тенісу неухильно підвищується. На Третій літній Спартакіаді народів СРСР (серпень 1963 року) команда з настільного тенісу від України зайняла перше місце. Тенісисти із українських міст неодноразово стають чемпіонами СРСР з настільного тенісу в особистому розряді: Анатолій Строкатов (1976, 1977), Михайло Овчаров (1982), Володимир Дворак (1985, 1989), Борис Розенберг (1987) [11].

Значний внесок у підготовку молодих спортсменів у цей час надали тренери: Б. М. Шафір, заслужений тренер УРСР, головний тренер чоловічої команди з настільного тенісу (1986-1988); О. Г. Табаровський, тренер команди УРСР з настільного тенісу, заслужений тренер, перший тренер Світлани Федорової-Грінберг; Ф. С. Савранський, заслужений тренер УРСР, перший тренер Анатолія Строкатова; Ф. С. Осетинський (Одеса), тренер чемпіона Б. Розенберга.

Високі досягнення на міжнародній арені мали спортсмени, вихідці із України, які входили до складу збірної з настільного тенісу: Світлана Фьодорова-Грінберг – дворазова чемпіонка світу , триразова чемпіонка Європи; Анатолій Строкатов – срібний призер чемпіонату світу , срібний призер чемпіонату Європи , двічі бронзовий призер чемпіонату Європи; Олена Ковтун – двократна чемпіонка Європи [36, с. 22].

З 1991 року Україна стала незалежною державою. І саме з цього часу розпочався відлік часу новітньої історії розвитку цієї гри у нашій суверенній країні.

Після розпаду союзу федерацією настільного тенісу України було прийнято рішення провести свій перший незалежний чемпіонат, де в 1991 році переможницею стала Олена Ковтун. З тих пір чемпіонат України проводиться щорічно, з відбором до складу національної збірної з настільного тенісу. Також щорічно проводиться Кубок України з настільного тенісу, який носить ім'я А. М. Басіної (президент федерації настільного тенісу України з 1961 року) [52].

У період 1997-2017 рр. президентом федерації настільного тенісу України стає В.І. Ландик. Найбільш титулованими чемпіонами України в період з 1991 року по 2020 рік були: серед чоловіків – Коу Лей (десять разів: у 2008-10, 2012-2016 та 2019 рр.); серед жінок – Тетяна Біленко (Сорочинська) (сім разів: у 2002, 2003, 2005, 2006, 2009, 2013 та 2014 році). Замість чемпіонату України в 2007 році проводилась Всеукраїнська Спартакіада, чемпіонами якої стали – Євген Прищеп та Маргарита Песоцька [12, с. 28].

Починаючи з кінця 90-х років ХХ століття, європейський настільний теніс, як й український, випробують поступове відставання від настільного тенісу Азії (так званої «великої трійки» – Китаю, Японії, Південної Кореї). Починаючи з 2005 року золоті медалі світового рівня отримували тільки представники Китаю (у жінок – з 1995 року).

На європейській арені в період з 1994 року по 2020 рік серед українських тенісистів найбільших успіхів досягли Маргарита Песоцька (молодша), Коу Лей, Євген Прищеп, Олександр Дідух та Ярослав Жмуденко [110].

Маргарита Песоцька – срібна призерка чемпіонату Європи 2009 року в Німеччині (Штутгарт) в особистому розряді, бронзова призерка чемпіонату Європи 2011 року в Польщі (Гданськ, Сопот), бронзова призерка командного

чемпіонату Європи 2015 року (Єкатеринбург, Росія) в складі збірної України (разом з Тетяною Біленко і Ганною Гапоновою), срібна призерка чемпіонату Європи 2018 року в Іспанії (Аліканте) в одиночному розряді. Коу Лей (натуралізований з 2007 року гравець із Китаю) – бронзовий призер чемпіонату Європи 2010 року в Чехії (Острава) (в парному розряді разом з Євгеном Прищепою), бронзовий призер Європейських ігор 2015 року в Баку, срібний призер відкритого чемпіонату Білорусі 2018 році в Мінську (в парному розряді).

Євген Прищепка – бронзовий призер в командному заліку на відкритому чемпіонаті в Білорусі 2008 року (Мінськ) – разом з Олександром Дідухом, Іваном Катковим, Геннадієм Закладним та Микитою Рубаном, бронзовий призер чемпіонату Європи 2010 року в Чехії (Острава) (в парному розряді разом з Коу Леєм), срібний призер відкритого чемпіонату Португалії 2020 року (Лісабон) в особистому розряді. Олександр Дідух – бронзовий призер Всесвітньої універсиади в Сербії у 2009 році (Белград). Жмуденко Ярослав – переможець Гранд-фіналу в Макао (Китай) до 21 року в 2010 році [52].

Тренерами, які привели тенісистів до високих результатів на міжнародній та державній арені були: головний тренер національної чоловічої збірної України з настільного тенісу, головний тренер національної жіночої збірної України з настільного тенісу М. А. Песоцька (старша), а також заслужені тренери України Л. В. Гапонова та Т. Б. Кокуніна.

Федерація настільного тенісу України постійно піклується про розвиток виду спорту. В Україні щорічно проходять чемпіонати України в різних вікових категоріях: для дорослих, молоді, юніорів, кадетів, мінікадетів. З 2018 року – для мінімінікадетів (гравців віком молодше 10 років) [6].

В 2019 році пройшов перший Супер Кубок України між командою-переможницею Супер ліги та переможницею Кубка України ім. А. М. Басіної в 2019 році.

Для професіоналів та любителів організований Клубний чемпіонат України Змагання проводяться в Супер лізі, вищій лізі, першій лізі, а також в

трьох регіональних лігах (центральна, західна, південно-східна) та двох дитячих лігах (для кадетів та мінікадетів).

Значно розвинений в Україні ветеранський теніс. Проводяться всеукраїнські змагання для ветеранів у Києві, Львові, Дніпрі, Харкові, Одесі (Затока) та ін. Ветерани настільного тенісу Віктор Василевський, Леонід Сегал, Григорій Потопляк, Анатолій Костенко, Зеновій Демко у період 2010-2020 роки завоювали ряд нагород світового та європейського рівня на ветеранських турнірах.

Найкращі клуби України щорічно приймають участь у європейському кубку з настільного тенісу, де українська команда «Норд» м. Донецьк двічі ставала призером цих змагань (сезон 2000-2001 та 2007-2008) [35].

Значні успіхи на міжнародному рівні мають українські спортсмени-паралімпійці (гравці з інвалідністю): Віктор Дідух, Михайло Попов, Максим Ніколенко, Юрій Щепанський, Вадим Кубов, Олександр Єзик, Іван Май, Лев Кац, Василь Петрунів, Роман Гулик, Віктор Карп, Іван Омельчук, Марина Литовченко, Антоніна Ходзинська, Наталя Косміна, Юлія Клименко, Вікторія Сафонова.

Віктор Дідух – чемпіон Паралімпіади у Бразилії 2016 році (Ріо-де-Жанейро). З нагоди відзначення цього успіху в 2017 році в Україні ввійшла в обіг пам'ятна монета з зображенням тенісиста. Свій медальний внесок для настільного тенісу України зробили кращі спортсмени-дефлімпійці (гравці з вадами слуху): Геннадій Закладний, Григорій Кузьменко, Антон Велієв, Дмитро Кокоша, Юлія Ходько, Марія Васильєва, Лариса Старікова, Карина Завіновська, Тетяна Байрак, Роксолана Будник, Мілана Ковальова, Максим Овчаренко, серед яких немало тенісистів має нагороди світових та європейських чемпіонатів [51, с. 42].

Підготовку гравців у настільний теніс здійснюють дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ), спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи олімпійського резерву (СДЮСШОР), училища олімпійського резерву (УОР), училища фізичної культури (УФК), школи вищої спортивної майстерності

(ШВСМ). Найбільш розвинені центри підготовки молодих тенісистів знаходяться у Києві, Дніпрі та Харкові [2; 3].

Для любителів та професіоналів настільного тенісу функціонують чисельні клуби, серед яких найбільш популярними є: у Києві – «Ракетка», «Зал легкоатлетичного манежа від ШВСМ», «Лідер», «Гурман», «Покоління», «Оріон», «Воля»; у Харкові – «Метеорит», «Top-Spin», «Імпульс», «Svaor»; у Дніпрі – «Білі блискавки», «Spin», «STARTT», в Одесі – «Evolution», «Senergy Sport Arena», у Запоріжжі – «Хорт»; в Умані – «Тайфун», у Львові – «Home Club», «Фаворит»; у Чернігові – «Хімік»; у Красиліві спортивний комплекс від ДЮСШ; у Луцьку СК «Теніс», СК «ЛФНТ»; в Ковелі – «Патріоти Волині», в Кременці Тернопільської області – «Демос»; у Львівській області – «Академія Віктора Дідуха» та ін. Практично усі клуби здійснюють підготовку дітей та молоді.

В останні роки Міністерство молоді та спорту, Федерація настільного тенісу України значним чином опікується над юнацької та кадетської національними збірними України. Вагомий внесок у розвиток дитячо-юнацького настільного тенісу в Україні за цей час зробили: С. Ж. Коркін, Д. О. Дробов, Т. Б. Кокуніна, В. І. Король, О. В. Бельський, О. А. Мінін, А. М. Лопатнюк, О. І. Тригуб, В. Ю. Лунєгов, І. Ф. Чернобаб, В. І. Дідух, Ю. Я. Фарладанський, Я. Ю. Кокуніна, М. Ю. Черепнін, Л. В. Гапонова, Л. В. Юношева, Л. В. Громада, Є. М. Вечерок, М. М. Зайцев, В. С. Проценко, В. О. Прима, Т. В. Долгова, Т. О. Шаруненко, О. П. Зайцев, Є. Р. Демчук та ін. [14].

Підготовлений ряд молодих тенісистів, які увійшли до світового рейтингу. Вихованка львівської школи настільного тенісу Соломія Братейко у 2018 році стала переможницею чемпіонату Європи в парному розряді серед молоді до 21 року (Мінськ, Білорусь), тренер В. І. Дідух. У лютому 2020 року жіноча кадетська збірна України завоювала бронзові медалі відкритого чемпіонату Чехії (Czech Junior & Cadet Open). Склад команди: Вероніка Матюніна, Анастасія Хачатурова, Софія Шередега. Тренери: Я. Ю. Кокуніна,

О. А. Мінін. Цього ж місяця 2020 року мінікадетка Дар'я Ковальова здобула бронзову нагороду на відкритому чемпіонаті Швеції (Swedish Junior & Cadet Open). Тренер М. М. Зайцев (молодший) [35].

Важливу роль у розвитку настільного тенісу в Україні відіграє федерація настільного тенісу – всеукраїнська громадська організація, яка об'єднує спортсменів, тренерів, суддів, інших фахівців настільного тенісу. Заснована у 1992 року. ФНТУ є членом Європейського союзу настільного тенісу (ETTU). За роки незалежності федерацію очолювали Ландик Валентин Іванович (з 1997 р. по кінець 2017 р.) та Зац Олександр Вікторович (з 2018 року по теперішній час).

ФНТУ – громадське формування фізкультурно-спортивної спрямованості, що об'єднує спортсменів, тренерів, суддів та інших фахівців настільного тенісу в досягненні розвитку настільного тенісу в Україні, підвищенню ролі фізичної культури та спорту у всебічному розвитку особистості, зміцненню здоров'я громадян, формуванню здорового способу життя та захист спільних законних інтересів своїх членів [6].

Основними функціями федерації є [52]:

- організація національних змагань: ФНТУ відповідає за проведення чемпіонатів України з настільного тенісу та інших національних турнірів.

- участь у міжнародних подіях: федерація координує участь українських команд та гравців у міжнародних змаганнях, таких як чемпіонати світу та Європи, а також в кваліфікаційних турнірах для Олімпійських ігор.

- розвиток та підтримка настільного тенісу в Україні: ФНТУ сприяє розвитку настільного тенісу в Україні, включаючи популяризацію гри, роботу з юнацькою та аматорською базою, підготовку тренерів та інше.

- ліцензування гравців та тренерів: федерація встановлює систему ліцензування для гравців та тренерів, що дозволяє їм брати участь у важливих національних та міжнародних заходах.

- співпраця з іншими спортивними організаціями: ФНТУ співпрацює з іншими національними та міжнародними спортивними організаціями для покращення умов та статусу настільного тенісу в Україні.

В структуру ФНТУ входить 22 обласних і міських федерації настільного тенісу. Попри військовий стан ФНТУ організовує і проводить чемпіонати України з настільного тенісу. Так сезони 2022-2023 років були проведені турнірні змагання: Чемпіонату України, Супер Ліги, Чемпіонат України серед мінікадетів та інші. Також під егідою федерації проходили відкрити чемпіонати областей, відкриті рейтингові турніри, благодійні турніри з настільного тенісу [6].

За даними Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2023 рік Міністерства молоді та спорту України було заплановано 126 заходів з настільного тенісу, а це проведення змагань в Україні, участь в міжнародних змаганнях та проведення навчально-тренувальних зборів збірних команд України.

Попри війну в Україні спортсмени з настільного тенісу беруть участь у міжнародних турнірах організованих World Table Tennis і гідно представляють нашу країну [57].

За даними світового рейтингу настільного тенісу ITTF 14 спортсменів з України входять в нього. Серед чоловіків найкращі позиції займають Ярослав Жмуденко (55 місце в рейтингу), Антон Лімонов (314 місце) та Микита Завада (322 місце). Найкращими представницями жіночої статі є Ганна Гапонова (97 місце), Соломія Братейко (99 місце) та Маргарита Песоцька (103 місце) [59].

Важливим заходом з популяризації настільного тенісу серед студентів в Україні є проведення універсіади.

Універсіада – міжнародні та національні спортивні змагання серед студентів, що проводяться Міжнародною федерацією університетського спорту. Назва «Універсіада» походить від слів «Університет» і «Олімпіада».

Часто згадується, як «Всесвітні студентські ігри» і «Всесвітні університетські гри». Кожні два роки проводяться літні та зимові універсиади.

Історія студентського спорту почалася в 1905 році, коли в США пройшли перші міжнародні змагання серед студентів. У 1919 році Жаном Птіжаном була створена Конфедерація студентів. Під егідою цієї організації в 1923 році відбулися перші Всесвітні університетські гри. в Парижі.

Літня всеукраїнська універсиада – особисто-командна першість України з настільного тенісу серед студентів та робітників ВНЗ), фінальна частина якої проходить під керівництвом Комітету з фізичного виховання та спорту освіти і науки України та Всеукраїнської громадської організації «Спортивна студентська спілка України», яка створена для розвитку українського студентського спорту на міжнародному рівні [38, с. 69].

Універсиада України в останні роки набирає популярності у спортивному житті нашої країни. Особливо це відчувається у настільному тенісі, де на змагання збираються найкращі гравці студентського віку. 18-та Літня Універсиада України з настільного тенісу проходила у 2023 році в період з 25 по 29 квітня в м. Чернівці. Слід відмітити, що до цього Універсиада проходила раз у два роки, але потім було ухвалено рішення організувати її щорічно. В останні роки вона два рази відмінялася – через епідеміологічну ситуацію та через початок широкомасштабної агресії російської федерації [40].

Універсиада 2023 року пройшла у запеклій боротьбі, яка відбила конкуренцію, котра точиться між провідними спортсменами й у суто спортивній сфері. Серед призерів були: Всеволод Брояковський, Андрій Гребенюк, Дмитро Яремчук, Назар Третяк, Іван Омельчук, Олексій Горбаненко, Анастасія Димитренко, Соломія Братейко, Іоланта Євтодій, Олена Пентюк, Олександра Цюпко – усі вони є не тільки призерами чемпіонатів України, майстрами спорту України, а ще мають нагороди та медалі міжнародних турнірів, а дехто – в юнацьких та молодіжних чемпіонатів Європи.

Змагання проводилися в 7-ми розрядах за олімпійською системою розіграшу всіх місць.

Відповідно до регламенту змагань Хмельницька область була представлена 2-ома командами:

Хмельницька обл. №1 в складі 4-ох спортсменів-студентів Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка факультету фізичної культури:

1. Назар ТРЕТЯК студент **FKS1-B21** групи (МСУ)
2. Дмитро ЯРЕМЧУК студент **FKS1-M22** групи (МСУ)
3. Іоланта ЄВТОДІЙ студентка **FKS1-B21** групи (МСУ)
4. Соломія БРАТЕЙКО студентка **FK1-M22** групи (МСУМК)

Таблиця 1.2 – Таблиця нарахування очок команди Хмельницької області №1 Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка

Загальна сума балів КПНУ	Місце	Кі-сть очок	Команда	П.І.Б.	ЗВО
72	1	72	Хмельницька обл. №1 (команди чоловіки)	Третяк Н.О. Яремчук Д.М.	КПНУ КПНУ
72	1	72	Хмельницька обл. №1 (команди жінки)	Братейко С.В. Євтодій І.В.	КПНУ КПНУ
30	3	30	Хмельницька обл. №1 (особисті чоловіки)	Яремчук Д.М.	КПНУ
27	4	27	Хмельницька обл. №1 (особисті чоловіки)	Третяк Н.О.	КПНУ
33	2	33	Хмельницька обл. №1 (особисті жінки)	Братейко С.В.	КПНУ
30	3	30	Хмельницька обл. №1 (особисті жінки)	Євтодій І.В.	КПНУ
50	5	50	Хмельницька обл. №1 (пари чоловіки)	Третяк Н.О. Яремчук Д.М.	КПНУ КПНУ
72	1	72	Хмельницька обл. №1 (пари жінки)	Братейко С.В. Євтодій І.В.	КПНУ КПНУ
66	2	66	Хмельницька обл. №1 (змішана пара)	Третяк Н.О. Євтодій І.В.	КПНУ КПНУ
60	3	60	Хмельницька обл. №1 (змішана пара)	Яремчук Д.М. Братейко С.В.	КПНУ КПНУ
512					

Таблиця 1.3 – Таблиця нарахування очок команди Хмельницької області №2 Хмельницького національного університету

Загальна сума балів ХНУ	Місце	Кі-сть очок	Команда	П.І.Б.	ЗВО
32	9	32	Хмельницька обл. №2 (команди чоловіки)	Микитюк М. Токар В.	ХНУ ХНУ
32	9	32	Хмельницька обл. №2 (команди жінки)	Савицька О. Стефанович Є.	ХНУ ХНУ
11	14	11	Хмельницька обл. №2 (особисті чоловіки)	Микитюк М.	ХНУ
9	16	9	Хмельницька обл. №2 (особисті чоловіки)	Токар В.	ХНУ
8	17	8	Хмельницька обл. №2 (особисті жінки)	Савицька О.	ХНУ
6	19	6	Хмельницька обл. №2 (особисті жінки)	Стефанович Є.	ХНУ
28	11	28	Хмельницька обл. №2 (пари чоловіки)	Микитюк М. Токар В.	ХНУ ХНУ
30	10	30	Хмельницька обл. №2 (пари жінки)	Савицька О. Стефанович Є.	ХНУ ХНУ
24	13	24	Хмельницька обл. №2 (змішана пара)	Токар В. Савицька О.	ХНУ ХНУ
14	18	14	Хмельницька обл. №2 (змішана пара)	Микитюк М. Стефанович Є.	ХНУ ХНУ
194					

Команда Хмельницької обл. в сумі набрала 706 очко, посівши 2-ге місце між областями в XVIII-й літній Універсіаді України 2023 року з тенісу настільного і 1-ше місце у своїй групі.

За результатами першості серед ЗВО за категоріями Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка у II-й категорії посів 1-ше місце набравши 512 очок, і 1-ше місце із 15 ЗВО України.

1.3 Система проведення змагань з настільного тенісу

Найвищою точкою спортивної підготовки з видів фізичної активності є змагання, які становлять досить складний комплекс різних заходів. Їх організація вимагає певних знань, умінь і навичок. Змагання з видів фізичної

активності є складовою частиною спортивної роботи, спрямованої на підвищення рівня фізичної підготовленості та спортивної майстерності спортсменів, організацію змістовного дозвілля. Спортивно-масові змагання дозволяють вирішувати педагогічні, спортивно-методичні та суспільно соціальні завдання. Під час змагань вирішуються ті ж педагогічні завдання, що й на заняттях із фізичного виховання та спорту загалом, тобто вдосконалення фізичної, технічної, тактичної, психічної та теоретичної підготовленості. Особливо велике значення мають змагання для формування вольових рис характеру [20, с. 33].

Спортивні змагання є невід'ємною частиною навчально-тренувального процесу. Змагання – це основна форма перевірки рівня підготовленості спортсменів. Змагання допомагають більш точно та об'єктивно підвести підсумки спортивної роботи за певний період. Вони також слугують ефективним засобом виховання морально-вольових якостей учасників, сприяють розвитку почуття колективізму, дисципліни, волі та наполегливості. За результатами змагань вносяться корективи у навчально-тренувальний процес та визначають майбутні напрямки його розвитку. Крім того, змагання є переконливим засобом наочної агітації. Добре організовані та урочисто проведенні змагання надовго залишаються у пам'яті учасників і глядачів. Вони сприяють популяризації спорту серед молоді і дорослих та більш широкому залученню її до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Громадський фізкультурний актив відіграє важливу роль в підготовці та проведенні спортивних змагань, що позитивно впливає на систему фізичного виховання населення [29, с. 4].

Участь у спортивних змаганнях стимулює спортсменів удосконалювати свою майстерність, краще оволодівати спортивною технікою, безперервно підвищувати рівень всебічного фізичного розвитку, а це, в свою чергу, створює необхідні умови для досягнення високих спортивних результатів.

Змагання повинні виконувати завдання не лише спортивні – пошук найсильнішого, визначення якісної сторони тренуваності спортсмена, але й

соціальні. Видовищні заходи несуть певні естетичні й етичні функції, задовольняють духовні потреби людей. Розпал боротьби, ситуації, що постійно змінюються у змаганнях зі спортивних ігор привертають величезні аудиторії глядачів. Змагання є апогеєм тренувальних занять, де перевіряється та порівнюється ефективність тактико-технічної підготовки команд, розвиваються та загартовуються морально-вольові якості спортсменів, перевіряється ступінь готовності гравців до участі у більш вагомих змаганнях, відбираються кращі гравці для формування збірних команд. У процесі змагань удосконалюються техніко-тактичні навички гравців у більш складних умовах, коли на спортсмена діють додаткові фактори, яких немає під час тренування (ступінь відповідальності за командний результат, психологічний вплив глядачів, прагнення досягти перемоги та необхідність грати у рамках правил, суворе дотримання яких контролюється суддями) [23].

В залежності від мети, форми, масштабу та характеру змагання поділяються на наступні види [21, с. 46]:

1. За напрямом (метою): навчальні, відбіркові, першості, матчеві (дружні) зустрічі, змагання з інваспорту, масового спорту, спорту для всіх, змагання, які проводяться за спрощеною програмою;
2. За формою заліку: особисті, командні та особисто-командні;
3. За масштабом: шкільні, вузівські, районні, міські, обласні, всеукраїнські, міжнародні;
4. За представництвом: територіальні та відомчі;
5. За значимістю: класифікаційні, некласифікаційні, закриті, відкриті, конкурси, змагання «з листа».

Спортивні змагання мають важливе значення з кількох поглядів [12, с. 56]:

1. Розвитку спорту. Змагання надають спортсменам можливість підвищити свій рівень майстерності, а також розвивати сам вид спорту. Вони

також стимулюють інвестиції у спортивну інфраструктуру та наукові дослідження.

2. Просування фізичного здоров'я та активного способу життя. Спортивні змагання створюють позитивний образ фізичної активності та спорту, що може заохочувати людей до зайняття спортом та підтримки здорового способу життя.

3. Патріотизму та національної гордості. Участь у міжнародних змаганнях може підвищити національний патріотизм та гордість. Успіх спортсменів стає приводом для радості та є невід'ємною частиною національної ідентичності.

4. Міжнародного спілкування та взаємодії. Змагання дають спортсменам та командам можливість спілкуватися та взаємодіяти з представниками інших країн. Це сприяє культурному обміну та розумінню між різними національностями.

5. Сприяння мирним відносинам. Спорт може виступати як засіб для сприяння мирним відносинам та вирішенню міжнародних конфліктів. Спільна любов до гри може об'єднати людей, незалежно від їхніх політичних чи культурних відмінностей.

Спортивне змагання – яскраве, емоційне видовище. Задоволення від спортивних видовищ виникає внаслідок співучасті в них глядача, якого приваблює високий рівень розвитку рухових якостей, сміливі та рішучі дії учасників, їх високі досягнення. Мета спортивних змагань – визначити переможця, кращого або кращу команду на підставі їхніх досягнень, вправності та стратегії гри [23].

Організація спортивних змагань включає кілька основних елементів, що визначаються конкретним видом спорту та рівнем змагань. Однак загальні елементи організації змагань можуть виглядати приблизно так [29, с. 19]:

1. *Планування.* Це перший етап в організації будь-яких спортивних подій, який включає в себе розробку стратегії та плану для успішного ведення змагань. Основні елементи планування змагань включають:

визначення мети та цілей змагань; вибір конкретного виду спорту та формату змагань, розробка бюджету та пошук фінансування; визначення дат, місця проведення та тривалості змагань.

2. *Реєстрація та ліцензування.* Цей етап включає збір та обробку заявок від учасників за необхідності здійснюється ліцензування спортсменів.

3. *Підбір інфраструктури та обладнання* є ключовими елементами успішних спортивних змагань. Основні аспекти цього етапу включають : визначення основних вимог до інфраструктури та обладнання (наприклад, футбольне поле, база для плавання, трек для легкої атлетики тощо); підбір відповідного місця, яке відповідає вимогам конкретного виду спорту; забезпечення доступності та зручності для глядачів та учасників; планування локалізації об'єктів (розміщення арени або полів, де будуть проводитися змагання; визначення місць для глядачів, преси, волонтерів та інших учасників); оренда або будівництво інфраструктури (укладення договорів з оренди вже існуючої інфраструктури або будівництво нових об'єктів, забезпечення відповідності всіх об'єктів стандартам та вимогам); забезпечення безпеки та медичного обслуговування; забезпечення всім необхідним спортивним обладнанням для проведення конкретного виду змагань і його перевірка та технічне обслуговування обладнання перед початком події; контроль за якістю інфраструктури, технічне забезпечення і інше. Ці елементи грають важливу роль у створенні сприятливого середовища для проведення спортивних змагань, а також впливають на загальний враження від події у учасників та глядачів.

4. *Маркетинг та реклама.* Включає розробку стратегії маркетингу та реклами для привертання учасників та глядачів, створення рекламного матеріалу та проведення кампаній [13, с. 67].

5. *Планування логістики та транспорту.* Це забезпечення транспортної доступності для учасників та глядачів, організація транспорту для переміщення команд, суддів, організаторів тощо.

6. *Проведення змагань.* На цьому етапі координуються дії між усіма учасниками та організаторами, здійснюється контролю за дотриманням правил та безпеки проведення спортивних змагань, забезпечується робота суддів та іншого персоналу.

7. *Суддівство та оцінювання.* Включає призначення та підготовку суддів, оцінювання результатів та визначення переможців.

8. *Церемонії та нагородження.* Головними елементами є проведення церемоній відкриття та закриття змагань, нагородження переможців та найкращих учасників.

9. *Оцінка та вдосконалення.* Це важливий елемент в організації спортивних змагань, який допомагає визначити ефективність події та забезпечити постійне покращення проведення майбутніх змагань. Основні кроки цього елемента включають: збір та аналіз відгуків про організацію змагання (збір відгуків від учасників, глядачів, волонтерів, спонсорів та інших зацікавлених сторін; аналіз позитивних та негативних аспектів змагань); оцінка фінансової ефективності (аналіз витрат та доходів, щоб визначити фінансову успішність спортивної події; оцінка вартості спонсорських угод та рекламних акцій); аналіз рейтингів змагань (вивчення рейтингів учасників та команд, які допомагають визначити рівень конкуренції; аналіз популярності та ефективності спортивного заходу в засобах масової інформації); підготовка звітності (підготовка звіту про проведені змагання, що включає в себе відомості про учасників, результати, фінансову звітність, відгуки та іншу інформацію; публікація звіту для зацікавлених сторін та громадськості); обговорення проведених змагань між організаторами (включає проведення зустрічей та обговорення результатів з командою організаторів; визначення сильних та слабких сторін організації змагань та аспектів, які можна покращити); внесення змін до стратегії (виходячи з проведеного аналізу, розробка стратегії для подальших заходів; внесення коректив до планування, організації та проведення змагань); аналіз залучення партнерів та спонсорів (обговорення з партнерами та спонсорами

можливостей подальшого вдосконалення та розвитку спортивної події; пошук нових партнерів та спонсорів для майбутніх змагань); організація додаткових заходів (розробка побічних подій, які можуть покращити привабливість змагань та залучити більше глядачів та учасників). Цей процес створює цикл постійного вдосконалення, що допомагає підвищити якість та ефективність майбутніх спортивних подій.

Ці елементи можуть змінюватися залежно від конкретного характеру та масштабу спортивних змагань.

Якщо говорити про організацію та проведення змагань (турнірів) з настільного тенісу то можна виділити наступні етапи [37, с. 44].

1. Підготовка до проведення змагань. На цьому етапі вирішуються такі завдання:

- на підставі керівних документів вищих організацій розробити Положення про проведення змагань із фізичної активності;

- скласти календар змагань, план підготовки до змагань (графік проведення суддівських семінарів, засідання мандатних комісій, нарад представників команд та учасників); програму змагань.

- зробити публічну заяву про змагання (розіслати запрошення) та облаштувати місце проведення змагань.

У процесі планування проведення змагань з настільного тенісу слід враховувати:

- завдання спортивного змагання;

- вимоги до фізичної підготовленості спортсменів, вказівок та документів з організації спортивної роботи;

- терміни і характер заходів, що проводяться вищими спортивними організаціями, відповідними комітетами з фізичної культури і спорту, федераціями з видів спорту;

Основними документами для організації змагань є розроблені Положення про спортивні змагання. Наведемо перелік питань, які має бути відображені в Положенні [41, с. 56]:

1. Цілі і завдання змагань.
2. Терміни і місце проведення змагань.
3. Керівництво проведенням змагань.
4. Вимоги до складів команд і учасників.
5. Умови проведення змагань.
6. Система заліку та порядок визначення переможців.
7. Нагородження переможців.
8. Порядок і терміни подання заявок.

Цілі і завдання змагань передбачають підбиття підсумків навчально-тренувальної роботи за видом фізичної активності, визначення кращих спортсменів і команд, подальшу популяризацію виду спорту і багато в чому залежать також від конкретних умов проведення змагань.

У пункті *терміни і місце проведення змагань* розкриваються: терміни, місце, дні та години проведення змагань.

Керівництво проведенням змагань здійснює організатор, а безпосередньо їх проведення покладається на суддівську колегію. Під час проведення змагань великого масштабу керівництво ними покладається на спеціально призначений організаційний комітет.

У *вимогах до складів команд та учасників* указано кількісний склад команди, спортивну кваліфікацію (розрядність) учасників, якщо цього вимагають умови проведення змагань, приналежність учасників команд, вік учасників, кількісний склад всієї команди разом із представником і тренером.

В *умовах проведення змагань* визначається система проведення змагань: колова, олімпійська, удосконалена олімпійська, удосконалена олімпійська до 2 поразок або змішана. Якщо змагання необхідно проводити з попередніми іграми, указано склад попередніх груп, розподіл на підгрупи з розсіюванням найсильніших команд за результатами попередніх змагань, спосіб розсіювання, кількість команд, що піддаються розсіюванню і загальному жеребкуванню, кількість кіл (якщо система колова); визначається після якої поразки команда вибуває з подальших змагань (якщо змагання проводять за

олімпійською системою), на якому етапі проходять ігри, за коловою системою і олімпійською (якщо змагання проводять за змішаною системою). Крім того, указано, які є відступи від правил. Якщо ж таких відступів немає, то змагання проводять згідно з правилами певного виду фізичної активності.

Особливо ретельно розроблюють *систему заліку та порядок визначення переможців*, тому що у змаганнях дуже часто кілька команд (учасників) можуть набрати однакову кількість очок і без додаткових умов проведення змагань важко визначити місця. У Положенні про змагання передбачено додаткові умови, що дозволяють за однакової кількості очок у двох і більше команд (учасників) визначити для кожної з них відповідне місце в таблиці розіграшу, а саме: різницю очок, результат зустрічі між командами (учасниками), що претендують (краще місце посяде команда або учасник, яка(ий) здобула(в) перемогу в очній зустрічі). Так, у разі однакової кількості очок у двох команд (учасників), перевагу отримує та(той), яка(ий) виграла(в) зустріч між ними [21, с. 90].

У разі однакової кількості очок у трьох і більше команд (учасників) найкраще місце посідає команда (учасник), яка(ий) здобула(в) найбільшу кількість перемог в іграх між ними, якщо і цього недостатньо, його визначають за кращою різницею забитих і пропущених м'ячів, партій, очок у партіях, в іграх між ними, а якщо однакові і такі показники – кращій різниці забитих і пропущених м'ячів, партій, очок у партіях та іграх з усіма командами.

У розділі «*Нагородження переможців*» вказується, чим нагороджують команду-переможницю (учасника), команди (учасників), що посіли 2-ге, 3-тє місця, а також тренери цих команд (учасників).

У розділі «*Порядок та терміни подання заявок*» відображено: вид спортивної гри, прізвища, імені та по батькові, року народження, спортивного розряду (звання) учасників. Обов'язково має бути запис лікаря про допуск учасників до змагань, засвідчений мокрою печаткою.

Важливою умовою під час складання *Календаря* змагань є відповідність заходів до термінів, програм, осіб, які беруть у них участь. Це підвищує інтерес до них учасників змагань, полегшує організацію процесу підготовки, робить змагання більш популярним у глядачів. Спортивні змагання є стимулом до систематичних занять фізичним вихованням і спортом.

2. Проведення змагань. Основні завдання цього етапу [12, с. 45]:

1. Провести офіційне відкриття змагань.
2. Провести змагання, урахувавши обрану систему.
3. Провести офіційне закриття змагань та нагородити переможців та призерів.

Змагання проводить суддівська колегія, яку зазвичай комплектують за два тижні до його початку. Кваліфікація суддів має відповідати значущості змагань. Кількість суддів у колегії залежить від масштабу змагань, кількості учасників і технічної оснащеності змагань.

Головним керівником змагань, відповідальним за їх проведення, є головний суддя. Основним документом для участі у змаганнях є заявка на участь спортсмена або команди. Заявки у встановлений термін подають до суддівської колегії або спеціально створеної мандатної комісії. Орієнтовну заявку подають завчасно (терміни вказуються в Положенні) для того, щоб організатори могли оцінити орієнтовну кількість учасників змагань. Остаточну заявку подають в момент реєстрації всіх учасників змагань. На першому засіданні суддівської колегії проводять жеребкування. Жеребкування може бути загальним для всіх учасників або груповим, за якого учасників розподіляють на кілька груп, залежно від кваліфікації і показаних раніше результатів. У період проведення змагання організаційний комітет аналізує протести представників команд і ухвалює остаточні рішення щодо питань, що виникають.

Змагання мають бути святом для учасників і глядачів. Відкриття та закриття свята рекомендовано проводити в урочистій обстановці. Усі виступи на святі мають супроводжуватися коментарями ведучого. Дуже

важливо ретельно підготувати урочистий церемоніал: парад відкриття і закриття, урочисту частину, нагородження переможців, вихід учасників та гостей змагання. Судді та учасники виходять на парад окремими колонами, команди учасників – у порядку місць, що посіли на таких же змаганнях минулого року або, якщо змагання проводять уперше, в алфавітному порядку. На чолі кожної команди йде представник команди та учасники: спочатку дівчата, потім хлопці. Після шикування керівник параду віддає рапорт і приймає парад, виголошує вітальну промову. Далі здійснюють урочисте підняття Державного прапора, а потім організований вихід учасників. Під час закриття змагань команди учасників виходять на парад у порядку місць, що посіли на даному змаганні. Головний суддя підбиває підсумки змагання. Відбувається церемонія нагородження переможців і призерів. Далі урочисте закриття та організований вихід учасників і суддів. Для підвищення популярності спортивно-масових змагань можуть використовувати такі заходи [24, с.94]:

- участь у події відомих особистостей;
- залучення партнерів;
- лотереї, конкурси, змагання, призи (створення азартного настрою);
- показові виступи.

Одним із найбільш важливих аспектів регламентації умов змагальної діяльності є обрана система проведення змагань. Від її особливостей багато в чому залежать загальна тривалість заходу, кількість зустрічей, кіл тощо, можливість для учасника змагань продовжити боротьбу після поразки, їх підготовленості, умов матеріальної бази та багато інших характеристик, які впливають у кінцевому підсумку на видовищність змагань та їх доступність для розуміння глядачів. Усебічний аналіз бажаних позитивних ознак будь-якої системи проведення змагань свідчить, що найбільш істотне значення у справі пошуку оптимальної системи мають такі характеристики [29, с. 38]:

1. Висока об'єктивність у точному розподілі місць учасників.
2. Низька трудомісткість системи проведення змагань.

3. Проведення фінальних поєдинків у завершальній частині турніру.
4. Наявність зустрічей між усіма призерами змагань.
5. Відсутність потреби у проведенні повторних зустрічей між одними й тими ж учасниками в ході змагань.
6. Наявність стимулу до більш видовищної перемоги.

Практикою визначено декілька способів проведення змагань, обумовлених їх правилами та положеннями. Найбільш часто використовуються такі системи проведення змагань: колова, олімпійська, удосконалена олімпійська, удосконалена олімпійська до 2 поразок та змішана.

Важливою частиною організації будь-яких спортивних подій з настільного тенісу є ведення протоколів цих змагань.

Протокол – обов’язковий документ кожної офіційної гри за видами фізичної активності. Веде протокол секретар на спеціально відведеному робочому місці. Основну увагу має бути звернено на акуратність і точність заповнення [38, с.89].

Протокол змагань є документом, на підставі якого затверджують результат зустрічі і в підсумку визначають місце команди або гравця. Недбала робота секретаря, неякісне ведення ним протоколу може стати причиною опротестування гри, а також необ’єктивного визначення підсумків змагань.

Протоколи необхідні під час написання звіту головного судді про проведення змагання, оскільки він підтверджує участь кожного гравця у змаганнях, що важливо під час присвоєння та підтвердження спортивного звання або розряду. Крім того, протоколи змагань використовують представники команд під час розбору та аналізу проведених ігор.

Протокол змагань із настільного тенісу заповнює суддя, що веде зустріч. Перед початком зустрічі він ставить дату зустрічі, зазначає її характер (одиначна або парна), підкресливши одне зі слів, записує учасників гри. Зліва проставляють прізвище (прізвища) учасника (учасників), зазначеного

(вказаних) у розкладі ігор першим (першими). Після проведення жеребкування перед початком гри суддя в рядок «1-ша партія» вносить прізвища того, хто із гравців подає, а хто приймає. Після закінчення партії проставляють рахунок із зазначенням переможця. Аналогічні записи робляться у наступних партіях [28, с.24].

Після закінчення зустрічі суддя, що веде, знизу протоколу проставляє загальний рахунок із зазначенням прізвища (прізвищ) переможця (переможців), розписується і здає протокол секретарю змагань, який заповнює протокол зустрічей та турнірну таблицю.

3. Підсумки проведення змагань. Це важливий етап, на якому організатори можуть подякувати учасникам, суддям та всім, хто взяв участь у події.

На цьому етапі необхідно вирішити такі завдання [37, с. 54]:

1. Зібрати, упорядкувати і здати отриманий інвентар та обладнання.
2. Довести до ладу всю документацію, що стосується змагань.
3. Розмножити протоколи змагань та видати (розіслати) їх за призначенням, оформити для представників папки із протоколами, програмами змагань, афішами про них тощо.
4. Здати невикористані нагороди та призи.
5. Висвітлити в інформаційних ресурсах результати проведеного змагання.
6. Проаналізувати та підбити підсумки змагань. Важливий чинник для чіткої організації змагань із метою врахування недоліків, помилок. Висловлюють свої побажання спортсмени, тренери, судді та інші зацікавлені особи. Під час підбиття підсумків необхідно з'ясувати: чи досягнуто поставлені цілі та виконано завдання заходу.

У процесі аналізу змагання необхідно дати експертну оцінку за такими критеріями [29, с. 52]:

- забезпечення комфорту учасників змагань;

- успішність рекламної кампанії (кількість глядачів, присутність почесних гостей та інших уповноважених осіб);

- виконання регламенту змагань;

- суддівство (виконання судьями своїх функціональних обов'язків у повному обсязі, своєчасність подання суддівських рішень до секретаріату змагань, наявність/відсутність апеляцій);

- дотримання правил техніки безпеки під час проведення змагань (наявність/відсутність лікаря, необхідного медичного обладнання, дотримання правил розміщення спортсменів і глядачів);

- оформлення заходу;

- забезпечення зв'язку між судьями, головним суддею, коментатором, секретарем змагань;

- забезпечення призового і нагородного фонду;

- оперативність і якість забезпечення учасників звітними документами.

Змагальна діяльність є одним із найважливіших компонентів спортивного життя. Змагання – це спосіб розвитку рухових якостей і підвищення тренуваності, формування вольових рис характеру та позитивного емоційного фону. Вони є прекрасним дозвіллям для багатьох уболівальників, яких приваблюють сміливі та рішучі дії учасників, краса, високе напруження і непередбачуваність спортивної боротьби. Успіх будь-якого змагання залежить, насамперед, від ретельної, глибоко продуманої підготовки. Якщо змагання пройшли на якісному рівні, то учасники змагань залишаються задоволеними результатами. Правильно організовані змагання сприяють підвищенню спортивної майстерності учасників і одночасно є прекрасним засобом популяризації спорту серед молоді. Необхідно прагнути, щоб організація змагань, рівень проведення незалежно від їх масштабу, були на високому рівні. Організатори змагань повинні прагнути скласти якнайкращі умови для спортсменів, глядачів, представників засобів масової інформації [23].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

В процесі виконання магістерської роботи для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи наукового дослідження як [22, с. 121]:

- аналіз інформації в літературних джерел та матеріалів мережі Інтернет;
- аналіз та узагальнення;
- бесіда;
- порівняння та аналогія;
- методи математичної статистики.

Аналіз інформації в літературних джерелах та матеріалів мережі Інтернет. Вивчення доступної інформації з спеціальних літературних джерел і мережі Інтернет було виконано для розуміння організаційної структури проведення турнірів з настільного тенісу в Україні. Проведений аналіз дозволив визначити мету магістерського дослідження та сформулювати завдання роботи, також була визначена актуальність та новизна теми магістерської роботи. Проведений аналіз наукових робіт дозволив оцінити внесок різних науковців в розробку проблеми організації змагань на прикладі турнірів з настільного тенісу [39, с. 120].

Аналіз, узагальнення. Використання методу аналізу та узагальнення дало можливість розділити процес проведення турнірів з настільного тенісу на складові частини. Дослідження кожної частини організації турнірів дозволили визначити основні моменти та особливості проведення турнірів в Україні. Крім цього, розглядаючи кожний компонент окремо були визначені конкретні проблеми організації турнірів з настільного тенісу в Україні.

Бесіда. Метод бесіди був використаний для отримання інформації від організаторів турнірів з настільного тенісу в Україні, а також учасників змагань, що дозволило отримати інформацію стосовно рівня проведення цих змагань в нашій державі.

Порівняння та аналогії. Ці методи використовувалися для встановлення загальних та відмінностей рис проведення турнірів з настільного тенісу. Визначення загальних рис, які притаманні цим змаганням. Також було розглянуто проведення турнірів закордоном, що допомогло в розробці рекомендацій стосовно підвищення ефективності проведення турнірів з настільного тенісу в Україні.

Методи математичної статистики застосовувалися для об'єктивного аналізу предмету дослідження і забезпечили обробку даних отриманих під час проведення досліджень, а також достовірність інтерпретації отриманих результатів. Для опрацювання отриманих результатів було використано електронні таблиці «Excel 2010» (Microsoft, США).

2.2 Організація дослідження

Магістерське дослідження нами проводилось з жовтня 2022 року по листопад 2023 року у три взаємні етапи, для вирішення поставлених завдань.

Перший етап (жовтень 2022 року-січень 2023 року) був спрямований на пошук, та вивчення доступної спеціальної літератури, яка має відношення до процесу організації змагань з настільного тенісу, що дозволило обґрунтувати актуальність та напрями досліджень, визначити предмет і об'єкт, наукову новизну, практичну значущість роботи, підібрати методи досліджень та здійснювати підготовку I і II розділів роботи.

На другому етапі (лютий-серпень 2023 року) було проведене дослідження, спрямоване на вивчення організації та проведення турнірів, проведені бесід з організаторами турнірів з настільного тенісу в Україні, визначення факторів, що впливають на ефективність проведення турнірів в

Україні, розробка рекомендацій спрямованих на підвищення ефективності проведення цих змагань.

На третьому етапі (вересень-листопад 2023 року) здійснювалось опрацювання отриманих результатів, сформулювались висновки роботи, а також здійснювалось оформлення магістерської роботи та підготовка до її захисту.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ В УКРАЇНІ

3.1 Організаційно-правові основи проведення тенісних змагань

Одним з основних компонентів організації будь якого турніру є наявність налагодженої організаційно-управлінської структури яка відповідає за підготовку та проведення змагань. Вивчення досвіду проведення змагань з настільного тенісу в Україні та проведені бесіди з організаторами цих змагань дозволив визначити основні організаційно-нормативні документи, що регламентують проведення цих змагань (рис. 3.1.) [26, с. 321].

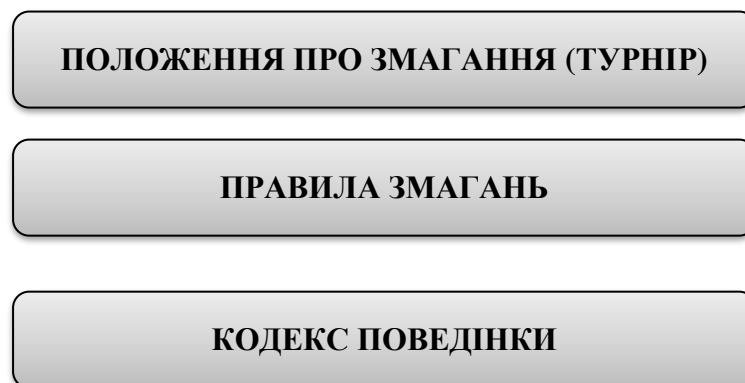

Рис. 3.1. Основні документи, які регулюють проведення змагань

Правила спортивних змагань з тенісу настільного розроблені з урахуванням Правил виду спорту теніс настільний, затверджених ІТТФ [41].

ІТТФ здійснює контроль за дотриманням правил і норм технічного оснащення для змагань з настільного тенісу, відповідає за організацію численних міжнародних турнірів, у тому числі Чемпіонатів світу з настільного тенісу. Вона поділена на 6 федерацій за континентальним

принципом, кожна з яких відповідає за розвиток та організацію настільного тенісу в конкретному географічному регіоні. (табл 3.1).

Таблиця 3.1 – Континентальні асоціації настільного тенісу

Континент	Кількість країн	Назва організації
Африка	51	Африканська федерація настільного тенісу
Азія	45	Азійський союз настільного тенісу
Європа	58	Європейський союз настільного тенісу
Латинська Америка	40	Латиноамериканський союз настільного тенісу
Океанія	24	Океанійський союз настільного тенісу
Північна Америка	4	Північноамериканська федерація настільного тенісу

Офіційні особи (керівники команд, тренери, спортсмени та судді), які беруть участь у змаганнях, зобов'язані у своїх діях керуватися цими Правилами спортивних змагань з тенісу настільного.

Змагання з тенісу настільного проводяться у спортивних дисциплінах відповідно до реєстру визнаних видів спорту в Україні: одиночний розряд; парний розряд; змішаний парний розряд; командні змагання [42].

Змагання з тенісу настільного поділяють на:

- особисті, в яких результати особистих зустрічей зараховують кожному учаснику окремо;
- командні, в яких результати особистих зустрічей учасників команди зараховують команді в цілому;
- особисто-командні, тобто такі особисті змагання, в яких результати зараховують одночасно кожному учаснику окремо та команді в цілому.

Змагання проводять за такими віковими групами: хлопчики, дівчатка – до 11 років включно (в ITTF – U11); хлопчики, дівчатка – до 13 років включно (в ITTF – U13); юнаки, дівчата – до 15 років включно (в ITTF – U15, кадети); юніори, юніорки – до 17 років включно (в ITTF – U17); юніори,

юніорки – до 19 років включно (в ІТТФ – U19, юніори); юніори, юніорки – до 21 року включно (в ІТТФ – U21); чоловіки і жінки – 22 роки і старші; ветерани: чоловіки, жінки – старші 40 років [57].

Вік учасників змагань визначається станом на 31 грудня року, що є попереднім року проведення змагань.

Правила спортивних змагань з тенісу настільного містять такі розділи [41]:

1. Загальні положення.
2. Види змагань.
3. Учасники змагань.
4. Правила гри.
5. Офіційні особи та проведення змагань.
6. Організація і суддівство змагань.
7. Додатки.

Положення про змагання, затверджене організацією, що їх проводить, є провідним керівним документом, на підставі якого здійснюється підготовка та проведення змагань. Цей документ розробляється у відповідності до плану-календарю спортивних заходів та розсилається спортивним колективам не пізніше як за 3 місяці до початку змагань.

В положенні вказуються:

1. Мета і завдання змагань.
2. Організація, що проводить змагання.
3. Вид змагань.
4. Терміни проведення.
5. Місце проведення.
6. Програма змагань.
7. Кого допускають до участі і які встановлені обмеження для участі.
8. Система проведення змагань.
9. Кількість партій у зустрічах особистих змагань.
10. Кількість партій у зустрічах командних змагань.

11. Суддівська колегія.
12. Термін подачі заявок: попередніх та іменних.
13. Місце і час проведення жеребкування.
14. Фінансові умови участі в змаганнях.
15. Види нагородження.
16. Тип (марка) ігрових столів, м'ячів, іншого обладнання.
17. Перелік звітної документації.
18. Контактні особи.

Програма змагань – це документ, що включає назву змагань, завдання, склад учасників та регламент проведення. Програма змагань складається на підставі плану-календарю спортивних заходів. В залежності від завдань, складу учасників, умов проведення програми змагань можуть різнитися. Наприклад, для визначення технічної підготовленості та отримання розряду існують державні (класифікаційні) програми. Для інших змагань програми можуть складатися організаціями, що їх проводять. Програми можуть передбачати проведення змагань за спрощеними правилами.

Метою кодексу поведінки гравців є встановлення певних норм поведінки гравців при участі у змаганнях.

Так гравцям змагань заборонено:

- вступати в суперечки з суддями і суперниками;
- навмисно затягувати гру: тривалим або несвоєчасним обтиранням рушником; умисним пошкодженням м'яча; умисним вибиванням м'яча за межі ігрового майданчика; тривалим стуканням м'яча перед подачею по столу, по підлозі, на ракетці; витиранням рук об стіл або загорожу; використанням непропорційно довгих пауз між розіграшами або перерв (більше 1 хвилини) між партіями; іншим способом.
- протестувати проти рішення ведучого судді чи судді-асистента, чи судді-лічильника, прийнятого в межах їх повноважень за фактом розіграшу очка;

- пошкоджувати або навмисно наносити удари (чим завгодно) по обладнанню (столу, сітці, огорожі), а також будь-якому спортивному або особистому майну;

- діяти не поважно (висловленнями або жестами, коментарями до гри, киданням ракетки тощо) по відношенню до глядачів, суперників або офіційних осіб;

- навмисно заважати (будь-якими своїми діями) проведенню інших зустрічей.

Учасник змагань зобов'язаний:

- дотримуватися норм спортивної етики, бути ввічливим по відношенню до суперників, суддів і глядачів;

- знати і дотримуватися Правил, положення або регламенту про змагання, а також розкладу зустрічей;

- бути готовим до зустрічі заздалегідь до початку ігор за розкладом (у разі неявки учасника до початку зустрічі йому зараховують поразку);

- провести всі передбачені розкладом зустрічі (учасник, який відмовився від продовження змагань без поважної причини, може бути дискваліфікований головним суддею);

- виступати в охайному і чистому спортивному одязі, який відповідає вимогам Правилам змагань з тенісу настільного, з прізвищем, надрукованим українськими або латинськими літерами на задній частині сорочки кольором, контрастним до кольору самої сорочки, і висотою букв не менше 4 см., (можливо, на окремій тканині) або/та з наспинним номером, який видається організаторами змагань;

- мати єдину форму в командних змаганнях (винятки можливі щодо шкарпеток, взуття та реклами, передбаченої особистим контрактом) з емблемою організації, за яку виступає спортсмен;

- вести гру в повну силу, не допускаючи навмисного програшу окремих очок, партії або зустрічей (за небажання вести боротьбу учасник може бути

дискваліфікований головним суддею на одну зустріч, на окремий вид програми або на всі змагання);

- перебувати на ігровому майданчику впродовж усієї зустрічі, за винятком обумовленого в правилах;

- отримати дозвіл головного судді у разі потреби залишити ігровий майданчик;

- незалежно від причини, по якій гравець отримав дозвіл покинути ігровий майданчик, його відсутність можлива не більше 10 хвилин, після чого відсутньому гравцю зараховують поразку (при цьому в незавершеній партії його противнику додається стільки очок, скільки необхідно для виграшу цієї партії, наступні незіграні партії цієї зустрічі зараховуються також на користь суперника з рахунком 11:0);

- подякувати рукостисканням після закінчення зустрічі супернику і суддям, які проводили зустріч;

- бути у складі команди на шикванні перед початком командного матчу і після його закінчення, якщо таке передбачено;

- в особистих змаганнях – заздалегідь представити судді порадника, назвавши його ім'я та прізвище.

Організація і проведення змагань з настільного тенісу має організовуватись відповідно до чинного законодавства України і з врахуванням безпекової ситуації та епідеміологічної ситуації [42, 43]. В умовах пандемії і війни важливим є наявність в регламенті умов скасування змагань.

Таким чином, вивчення організаційно-управлінських аспектів проведення змагань свідчить, що основним органом який контролює організацію міжнародних змагань з настільного є ІТТФ, безпосереднім організатором змагань з настільного тенісу в Україні може виступати національна тенісна асоціація, фізична або юридична особа. До нормативно-правових документів, що регулюють проведення змагань слід віднести: регламент змагань, правила тенісу та кодекс поведінки.

3.2 Оцінка персоналу змагань з настільного тенісу

Організація змагань з настільного тенісу вимагає належного підходу до формування персоналу. Проведення змагань потребує залучення великої кількості спеціалістів різного профілю роботи.

В межах проведеного дослідження було виділено основні посади та завдання персоналу змагань з настільного тенісу:

1. Організаційний комітет змагань:

1.1. Голова оргкомітету відповідає за загальне керівництво змагань, вирішення організаційних питань.

1.2. Координатор турніру забезпечує зв'язок між різними відділами та комітетами, вирішує технічні та організаційні питання.

2. Судді змагань.

3. Реєстратори займаються реєстрацією учасників, видачею акредитацій та іншими питаннями, пов'язаними з учасниками турніру.

4. Менеджер по зв'язках з громадськістю, який відповідає за публічні відносини та рекламу турніру.

5. Медичний персонал, який забезпечує медичний контроль, надає першу допомогу в разі потреби.

6. Координатор безпеки відповідає за забезпечення безпеки на турнірі, контролює доступ та веде моніторинг поведінки глядачів.

7. Волонтери організують та надають волонтерську допомогу в різних сферах, включаючи обслуговування учасників, глядачів та інше.

8. Технічний персонал відповідає за правильну роботу обладнання та інфраструктури.

Кожен з них відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного та успішного проведення змагання з настільного тенісу. Важливо, щоб кожен член персоналу був ознайомлений зі своїм завданням та готовий взаємодіяти з іншими для досягнення спільної мети [4].

Кількість персоналу на турнірі з настільного тенісу залежить від кількох факторів, серед яких можуть бути:

1. Масштаб турніру: великі міжнародні змагання вимагають значно більшого персоналу порівняно з локальними або регіональними подіями. Чим більше учасників і глядачів, тим більше потрібно людей для організації та виконання різних завдань.

2. Місце проведення: залежно від розміру та оснащення спортивної арени або залу, може змінюватися кількість необхідного персоналу. Також слід враховувати доступність інфраструктури для реалізації технічних та організаційних аспектів.

3. Технічні вимоги: якщо турнір включає в себе трансляції, велику кількість графіки або вимагає високотехнологічного обладнання для проведення змагань, то потрібно більше технічного персоналу.

4. Тип турніру: різні типи турнірів (наприклад, індивідуальні чемпіонати, командні змагання, турніри серії Grand Slam) можуть вимагати різного обсягу персоналу, оскільки різні формати можуть потребувати різних завдань та функцій.

5 Бюджет: Фінансові ресурси, виділені для турніру, також впливають на кількість персоналу. З більшим бюджетом можна забезпечити більше професіоналів та ресурсів для різних відділів.

Перед проведенням турніру важливо провести докладний аналіз та планування, визначити очікуваний обсяг робіт та потреби у персоналі. Це дозволяє ефективно розподілити завдання та забезпечити успішну реалізацію події [9, с. 89].

Питання організації змагань регламентуються окремими положеннями (регламентами), розробленими ФНТУ або обласними федераціями. Сформований з представників місцевої федерації або виконавчої влади організаційний комітет змагань вирішує конкретні питання: забезпечує учасників, представників, тренерів і суддів; формує кошторис витрат на змагання; забезпечує онлайн-трансляції турніру в інтернеті, рекламних афіш,

плакатів, програми змагань, пропусків на арену, церемонію відкриття змагань та нагородження переможців і призерів, культурну програму для спортсменів, тренерів-представників і суддів у вільний від ігор час, роботу ЗМІ, включаючи телевізійні трансляції тощо [41].

Суддівство змагань проводить суддівська колегія, до складу якої входять: головний суддя, головний секретар, лікар. А також додатково можуть бути заступники головного судді, заступники головного секретаря, судді-диспетчери, судді-секретарі, ведучі судді, судді-асистенти, судді-лічильники, судді-контролери ракеток, суддя-інформатор.

Головний суддя, головний секретар, лікар (на правах заступника головного судді), заступник головного судді, заступник головного секретаря складають головну суддівську колегію (ГСК).

Персональний склад ГСК на всеукраїнських змаганнях затверджується Міністерством молоді та спорту за поданням ФНТУ.

У складі ГСК має бути:

- на всеукраїнських змаганнях – не менше 50 % спортивних суддів міжнародної категорії (рефері, арбітри) або спортивних суддів національної категорії;

- на обласних та місцевих змаганнях – не менше 25 % спортивних суддів не нижче національної категорії і не менше 25 % спортивних суддів не нижче першої категорії.

Головний суддя (голова суддівської колегії) зобов'язаний: здійснювати контроль підготовки місць змагань; перевіряти оснащення необхідним обладнанням ігрової арени, приміщень для роботи суддівської колегії та місць для обслуговування учасників; доповідати у разі невідповідності місць змагань або несприятливих умов їх проведення представнику оргкомітету для оперативного вирішення питань; розподіляти обов'язки між суддями – керувати роботою ГСК; контролювати порядок своєчасного виходу учасників на матчі, зустрічі та стежити за дотриманням розкладу ігор; забезпечувати учасників, глядачів і представників ЗМІ інформацією про хід

змагань та їх результати; надавати звіт в організацію, що проводить змагання, і давати оцінку роботи суддів.

Заступники головного судді відповідають за проведення змагань на доручених їм ділянках (за роботу з судьями щодо забезпечення порядку в залі, за організацію церемоній відкриття змагань та нагородження переможців, за контроль обладнання та інвентарю, в тому числі контроль ракеток, за надання своєчасної інформації щодо дотримання розкладу, по контролю диспетчерської роботи тощо).

Головний секретар зобов'язаний: перевіряти правильність оформлення заявок; підготувати та забезпечити проведення жеребкування; скласти і довести до відома тренерів-представників розклад зустрічей, затверджених головним суддею; вести протоколи засідань головної суддівської колегії; оформляти розпорядження та рішення головної суддівської колегії; приймати протести і доповідати про них головному судді; оформляти протоколи і всю технічну документацію змагань за встановленими формами і зразками; забезпечувати своєчасне внесення результатів зустрічей у звітних документах та на інформаційних стендах; перевіряти нагородну атрибутику; своєчасно підготувати звіт головної суддівської колегії про змагання за встановленою формою; керувати роботою підлеглих йому заступників головного секретаря, суддів-секретарів, персоналом секретаріату.

Суддя-секретар працює під керівництвом головного секретаря і його заступників на ввірених йому ділянках. В його обов'язки входить: підготовка протоколів перед початком змагань; перевірка правильності оформлення заповнених протоколів; підготовка нагородної атрибутики для церемонії нагородження; оформлення та оновлення інформаційних стендів поточними результатами; підготовка звітної документації.

Суддя-диспетчер працює під керівництвом головного судді або його заступника і відповідає за: ведення та оформлення протоколів особистих і командних змагань безпосередньо в ігровому залі, під час змагань, на дорученій йому ділянці (не більше чотирьох ігрових столів), а також за

оформлення іншої необхідної документації; у командних змаганнях перед початком кожного матчу суддя-диспетчер разом з капітанами (представниками) команд за допомогою жереба визначає право вибору розстановки гравців згідно з протоколом матчу; у разі неявки капітана (представника) однієї команди у зазначений термін право вибору розстановки надають капітану (представнику), який прибув вчасно, а для іншої команди суддя-диспетчер визначає розстановку в порядку, визначеному в її заявці; якщо до зазначеного терміну не прибули обидва капітани (представники), суддя-диспетчер самостійно визначає розстановку в порядку, зазначеному в їх заявках.

Ведучого суддю призначають у всіх видах змагань для проведення кожної особистої зустрічі, і він контролює гру від початку до кінця. Ведучий суддя зобов'язаний сидіти (або стояти під час проведення парної зустрічі, якщо крісло судді недостатньо високе) на відстані 2-3 м., від ігрового столу по лінії сітки. Рішення ведучого судді за фактом гри є остаточним.

На допомогу ведучому судді призначають суддю-асистента, який повинен сидіти навпроти ведучого судді (з іншого боку ігрового столу) по лінії сітки. Рішення, прийняте суддею-асистентом в межах його повноважень, є остаточним.

Суддю-лічильника ударів призначає головний суддя або його заступник для обслуговування одиночних (парних) зустрічей, в яких введено правило прискорення гри.

Лікар змагань входить до складу суддівської колегії на правах заступника головного судді з медичних питань і він зобов'язаний: перевіряти наявність у заявках учасників візи лікаря про допуск до змагань; надавати медичну допомогу у разі травм і захворювань; давати висновок про стан здоров'я спортсменів і здатність їх продовжувати змагання.

Суддю-інформатора призначають для інформування учасників і глядачів про хід змагань, він зобов'язаний: бути в постійному контакті з повноважним організатором з метою отримання необхідної інформації про гравців (дата

народження, ім'я і прізвище особистого тренера, кращі результати); завчасно отримати у секретаріаті списки учасників та збирати відомості про них (місце у класифікації (рейтингу) ФНТУ, Європи, світу тощо); знайомити глядачів з учасниками, повідомляти результати змагань; інформувати глядачів про хід змагань; брати участь у підготовці та проведенні церемонії відкриття змагань і нагородженні переможців та призерів.

Суддю-контролера ракеток призначають для здійснення вибіркового контролю ракеток відповідно до поточного регламенту перевірки ракеток і згідно з графіком перевірок, затвердженим головним суддею змагань.

Суддю-інспектора призначає (за необхідності) головна суддівська колегія ФНТУ для здійснення контролю за роботою суддівської колегії змагань, включаючи діяльність головного судді змагань.

Для правильної і плідної роботи суддівської колегії необхідно перед початком змагань визначити персональний склад ГСК і сформувати кількісний склад суддівської колегії, виходячи з рангу змагань, кількості столів, запланованої тривалості змагань і керуючись кошторисом [41]: 1 головний суддя; 1 головний секретар; 1 заступник головного судді по роботі в залі (на кожні 6 столів); 1 заступник головного судді по роботі з суддями; 1 заступник головного судді по обладнанню; 1 заступник головного судді по відкриттю і нагородженню; 1 заступник головного судді по медичному обслуговуванню (лікар); 1 заступник головного судді по контролю ракеток; 1 заступник головного секретаря (на кожні 6 столів); 1 суддя-інформатор; 1 суддя-секретар (на кожні 4 столи); 1 суддя-диспетчер (на кожні 4 столи); 1 суддя-контролер ракеток (на кожні 4 столи); 3 судді (на кожен стіл, включаючи ведучого суддю, суддю-асистента і суддю-лічильника ударів);

У разі проведення змагань у дві зміни або за тривалості зміни більше 5 годин кількість суддів подвоюється.

Допускається, якщо це прямо вказано в Положенні (або Регламенті) про змагання, проводити змагання, користуючись послугами волонтерів, які подають судді м'ячі, збираючи їх на майданчику під час дозволених перерв.

Кількість волонтерів розраховується по 2 людини на один ігровий майданчик.

Організація, що проводить всеукраїнські змагання (чемпіонати України, Кубок України), після закінчення змагань повинна якомога швидше, але не пізніше ніж через 5 днів, відправити в офіс Федерації настільного тенісу України та Міністерство молоді та спорту звіт про змагання.

В межах проведення дослідження нами були опитані учасники змагань з настільного тенісу в Україні стосовно якості діяльності основних груп персоналу цих змагань (рис. 3.2.).

На думку респондентів більшість персоналу виконували свою обов'язки на середньому та високому рівнях. Найбільш високу респонденти оцінили роботу лікаря на змаганнях, найменш ефективним визначили роботу суддів, що свідчить про необхідність підвищення рівня кваліфікації цієї групи персоналу.

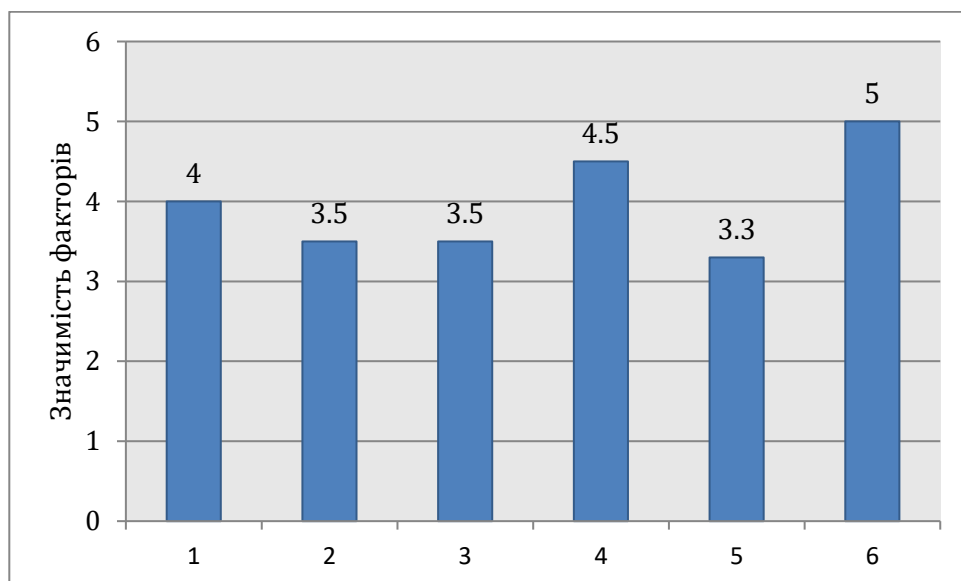

Рис. 3.2 Якість діяльності основних груп персоналу

Де:

1. Члени ФНТУ.
2. Адміністратор турніру.
3. Організатори турніру.
4. Офіційні особи.
5. Судді.
6. Лікарі.

Таким чином, організація змагань з тенісу потребує залучення спеціалістів різного профілю. Проведене дослідження дозволило визначити основні групи персоналу необхідного для проведення турнірів ITF (члени національної асоціації тенісу; адміністратор турніру; організатори турніру; офіційні особи; судді; лікар). Проведене опитування учасників турнірів ITF в Україні дозволило визначити рівень діяльності основних груп персоналу для проведення цих змагань. Так, більшість персоналу виконували свою обов'язки на середньому та високому рівнях. Найбільш високу респонденти оцінили роботу лікаря на змаганнях, найменш ефективним визначили роботу суддів, що свідчить про необхідність підвищення рівня кваліфікації цієї групи персоналу.

3.3 Особливості фінансового забезпечення змагань з настільного тенісу

Фінансове забезпечення змагань з настільного тенісу включає в себе різноманітні аспекти, які забезпечують ефективну та стабільну роботу турнірів на всіх рівнях, від місцевих змагань до міжнародних турнірів великого масштабу. Основні аспекти фінансового забезпечення включають:

1. Спонсорство та партнерство:

- одним із основних джерел фінансування є спонсорські угоди та партнерство з компаніями та брендами;

- спонсори можуть надавати фінансову підтримку, обладнання, призи для переможців, а також забезпечувати рекламні можливості під час турнірів.

2. Федеральне та регіональне фінансування:

- державна або регіональна підтримка є важливою для організації та проведення національних та міжнародних турнірів;

- федерації та організатори можуть отримувати гранти та субсидії для розвитку настільного тенісу.

3. Внески та реєстраційні платежі:

- учасники турнірів можуть сплачувати внески та реєстраційні платежі, які становлять джерело фінансування для організаторів;

4. Телевізійні та онлайн права:

- продаж прав на трансляцію турнірів телеканалам або платформам для онлайн-стрімінгу може приносити значні доходи;

- це також сприяє популяризації настільного тенісу та залучає увагу ширшої аудиторії.

5. Білети та продажі товарів:

- виручка від продажу білетів на турніри, а також ліцензійних товарів (футболки, емблематика тощо) може становити значну частину доходу;

6. Гранти та фондів ініціативи:

- участь у грантових програмах та фондів ініціативах може допомогти забезпечити фінансування для конкретних проектів або розвитку інфраструктури.

7. Рекламні та маркетингові кампанії:

- ефективна реклама та маркетинг можуть сприяти збільшенню популярності турнірів та привертати нових спонсорів.

Фінансове забезпечення турнірів з настільного тенісу вимагає вдосконаленої стратегії та співпраці між різними зацікавленими сторонами, такими як організатори, федерації, спонсори та учасники.

Сьогодні організація будь якого спортивного змагання потребує наявності достатнього бюджету. Фінансове забезпечення змагань включає в

себе різноманітні аспекти, оскільки організація турнірів потребує витрат на різні складові, наприклад:

- оренду приміщень для проведення змагань;
- витрати на логістику, такі як транспорт, розміщення для гравців і суддів, харчування, обладнання для гри та інші важливі аспекти інфраструктури;
- витрати на забезпечення медичного персоналу, обладнання та послуг для забезпечення безпеки та медичного обслуговування гравців під час турніру;
- фінансування маркетингових та PR-подій для просування турніру, привертання уваги глядачів і спонсорів;
- фінансування технічних аспектів турніру, таких як апаратне забезпечення, системи відео та іншого обладнання;
- частина фінансових ресурсів спрямовується на формування призового фонду для переможців турніру, суми призових можуть варіюватися в залежності від рівня значущості турніру.

Проведене нами дослідження дозволило визначити основні джерела прибутку та статті витрат при організації турнірів з настільного тенісу в Україні (рис. 3.3.).

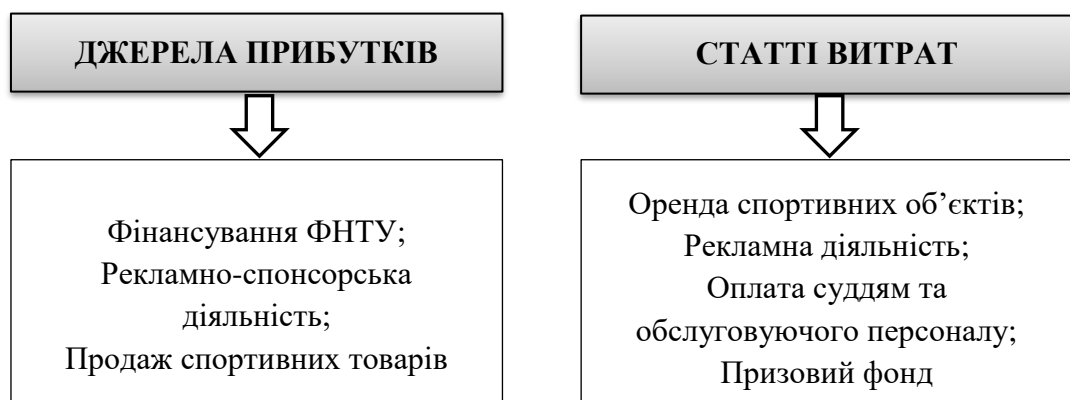

Рис. 3.3. Основні джерела прибутків та статті витрат при організації турнірів

Як показав аналіз економічного забезпечення турнірів з настільного тенісу в Україні одним з найбільш перспективних шляхів збільшення бюджету цих змагань є спонсорство. Спонсорство в організації спортивних змагань визначається партнерством між організаторами турнірів та компаніями, які підтримують ці заходи фінансово чи іншим чином. Спонсорство є важливим елементом фінансування та просування подій, і воно може приймати різні форми:

- грошове спонсорство: спонсори можуть надавати фінансову підтримку для покриття необхідних витрат, таких як призові гроші, витрати на логістику, оренду майданчиків, транспорт та інших витрат, пов'язаних з проведенням турніру;

- спонсорство обладнанням або технічним забезпеченням: компанії можуть надавати технічне обладнання, апаратуру, одяг, а також технічну підтримку, щоб забезпечити високий рівень змагань;

- спонсорство реклами і маркетингу: компанії можуть спонсорувати рекламні кампанії, маркетингові заходи, трансляції турніру та інші заходи для просування свого бренду;

- спонсорство учасників та команд: компанії можуть укладати угоди з окремими гравцями або командами, спонсуючи їх та отримуючи рекламу через їхню участь у турнірах;

- харчування та гостьовий сервіс: спонсори можуть надавати послуги з харчування, розміщення гостей та інші комфортні умови для учасників та глядачів;

- спонсорство медіа-прав: спонсори можуть отримати право на трансляцію турніру, що створює можливості для реклами та просування.

- спонсорство соціальних заходів: компанії можуть підтримувати соціальні та благодійні ініціативи, пов'язані з турніром.

Спонсорство взаємовигідне і для організаторів турнірів, і для спонсорів. Для організаторів це є можливістю отримати додаткові ресурси для проведення події та підвищення її престижу, а для спонсорів – можливість

просування та реклами через асоціацію з великими спортивними заходами [13, с. 240].

Термін «спонсор» означає гарант. Під спонсорством у економіці розуміється виробництво та підтримка роду діяльності у різних формах. Як правило, серед цих форм, переважає фінансова допомога або забезпечення товарами компанії спонсора. Спонсорство може проходити у двох формах: безоплатний або оплатний, але на відміну від кредиту повернення спонсорських фінансів часто носить непрямий характер. Так, як правило, повернення фінансів, відбувається за допомогою задоволення інших інтересів спонсора. Наприклад, формування позитивного іміджу, отримання нових ринків збуту тощо. Необхідно відзначити, що спонсорство, як правило має позитивний вплив на компанію, що проявляється у збільшенні обсягів продажу та капіталізації. Також, важливо відрізнити спонсорство від меценатства, оскільки меценатство включає фінансову або матеріальну підтримку без будь-яких додаткових умов. У всіх компаній-спонсорів є одна загальна риса – прагнення отримати прибуток від своєї спонсорської діяльності. Великі можливості вибору різних партнерів для подальшої роботи у спортивній галузі, наявність великою глядацької аудиторії тільки збільшує інтерес з боку спонсорів до спортивних змагань.

Спонсори прагнуть, щоб їх бренд або компанія асоціювалась з іншим відомим спортивним брендом. Розглядаючи тенісні турніри які проходять під егідою ІТТФ, можна стверджувати що ці змагання користуються брендом ІТТФ, який є одним з найбільш популярних в Європі та світі. Все це вказує на можливість залучення нових спонсорів при проведенні міжнародних турнірів з настільного тенісу в Україні.

Під час пошуку нових спонсорів необхідно визначити цілі, які можуть мати потенційні компанії-спонсори змагань. Серед найбільш розповсюджених можна визначити [15, с. 134]:

- позиціонування свого бренду з перемогою на змаганнях;
- створення традицій перемоги за участю компанії-спонсора;

- визначення нових можливостей використання продукції компанії-спонсора.

При цьому необхідно враховувати, що іноді компаніям-спонсорам, необхідно реалізувати всі зазначенні завдання. З іншої сторони, можуть виступати компанії спонсори яким необхідно вирішити тільки декілька задач, наприклад, просування бренду. Тому необхідно враховувати це під час розробки спонсорського запрошення.

Як правило, врахування різних побажань компаній спонсорів відбувається за рахунок підготовки спонсорських пакетів для різних категорій компаній-спонсорів. Аналіз досвіду проведення турнірів в Україні дозволив визначити, що до основних категорій компаній спонсорів можна віднести: титульного спонсора, офіційного партнера, офіційний постачальника, інформаційного спонсора.

Титульний спонсор має найбільш широкі рекламні можливості, але необхідно враховувати, що ціна цього пакету є самою високою для компанії-спонсора.

В свою чергу офіційний партнер отримує право розміщення свого бренду на друкованій і рекламній продукції змагань на спортивній формі та на сайті. До офіційних партнерів можна віднести такі компанії-спонсори: офіційний автомобіль змагань; офіційний постачальник програмного забезпечення; офіційний фінансовий спонсор; офіційний інформаційний партнер.

Офіційний постачальник – це технічний партнер спортивних змагань. Як правило ця компанія-спонсор отримує більш універсальні характеристики, серед яких: офіційний напій змагань; офіційний постачальник технічної апаратури; офіційний постачальник спортивного обладнання.

Інформаційні компанії-спонсори, як правило, обмежуються рекламою на банерах та різних рекламних поверхнях.

Важливим при пошуку спонсорів спортивних змагань є розробка якісної маркетингової стратегії. Аналіз доступної літератури дозволив визначити 3

етапи роботи зі спонсорами. Як правило, робота зі спонсорами ділиться на три основні етапи (рис. 3.4.) [15, с. 217].

На першому етапі починається відбір та ідентифікація можливих компаній-спонсорів. Як правило ця діяльність здійснюється за основними параметрами:

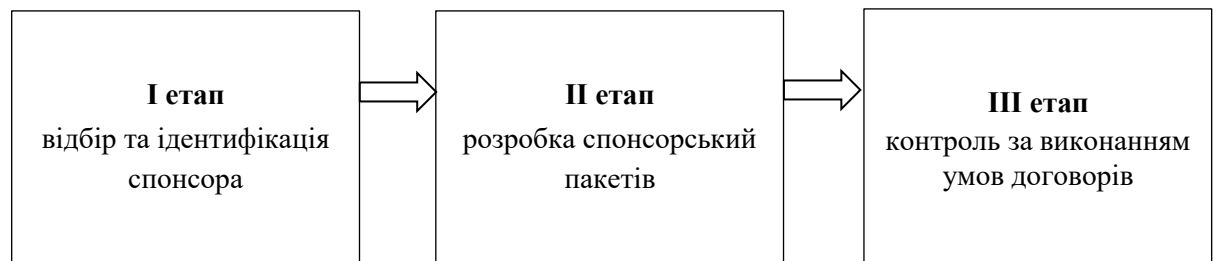

Рис. 3.4. Етапи роботи зі спонсорами під час проведення змагань

1. Виключення з числа потенційних компаній-спонсорів, тих організацій які мають спонсорські контракти з іншими схожими спортивними змаганнями.

2. Визначення можливого кола компаній для підготовки спонсорських пакетів за різними категоріями (офіційний, технічний спонсор тощо.)

3. Вивчення та підбір компаній, пов'язаних з настільним тенісом. Так як, компанії спортивної індустрії, з точки зору стратегії свого розвитку, зацікавленні виступати спонсорами змагань з видів спорту, товари для яких вони виробляють.

4. Визначення правильного позиціонування своєї компанії або продукту для потенційного спонсора.

На наступному етапі починається розробка спонсорського пакету. Цей пакет повинен містити основні положення:

- можливості оформлення місця проведення змагань та визначення місць під рекламу;
- надання ексклюзивних прав на рекламу різним компаніям;

- видача різної продукції компанії-спонсора в місцях проведення змагань;
- надання прав «першочергового вибору» при оновленні списку спонсорських можливостей;
- розробка рекламного пакету для ЗМІ, надання можливості демонстрації найбільш яскравих моментів змагань.

Розробка рекламного пакету для ЗМІ є однією з основних складових спонсорського пакету. Цей пакет потрібен для створення необхідного для спонсора інформаційного потоку. Важливими показниками для ЗМІ є: масштаб аудиторії; частота виходу інформації (повідомлення, новини тощо); загальні статистичні показники.

Третій етап роботи зі спонсорами включає контроль виконання всіх прав та обов'язків як спонсорів так і організаторів змагань. Крім цього, для налагодження довгострокової співпраці між організаторами змагань та спонсорами здійснюється контроль спонсорської діяльності. Компанії-спонсори відстежують, наскільки ефективною була рекламна кампанія та чи змогла вона залучити нових клієнтів. Велике значення при цьому має зворотний зв'язок зі спонсорами.

Таким чином, вивчення економічної складової організації тенісних турнірів з настільного тенісу в Україні дозволило визначити основні джерела прибутку та статті витрат, які використовуються для проведення цих змагань. Також визначено, що одним з перспективних шляхів залучення нових інвестицій до турнірів є спонсорство. За допомогою аналізу доступної літератури, а також проведення бесід з організаторами турнірів були визначені категорії фірм спонсорів на цих змаганнях (титульний спонсор, офіційний партнер, офіційний постачальник, інформаційний спонсор) та основні етапи роботи спрямованої на залучення нових компаній спонсорів (відбір та ідентифікація спонсора; розробка спонсорський пакетів; контроль за виконанням умов договорів).

3.4 Напрями підвищення процесу організації турнірів з настільного тенісу в Україні

Ефективність організації турнірів з настільного тенісу залежить від ряду факторів, які взаємозалежні між собою. Ось деякі ключові фактори, що впливають на успішність турнірів:

- наявність достатніх фінансових ресурсів для забезпечення всіх аспектів турніру, включаючи призові гроші, логістику, маркетинг, безпеку та інші витрати;
- забезпечення високоякісної інфраструктури та логістики для гравців, глядачів, преси і інших учасників змагань;
- висвітлення змагань в медіа просторі та ефективне використання маркетингових стратегій для привертання уваги глядачів та спонсорів;
- залучення найкращих гравців для підвищення рівня конкуренції та інтересу глядачів;
- чітке формулювання та виконання правил турніру для забезпечення чесної та справедливої гри;
- забезпечення безпеки для гравців та глядачів, а також надання високоякісної медичної підтримки;
- ефективна взаємодія зі спонсорами, встановлення та підтримка партнерства із спонсорами для забезпечення необхідних фінансових ресурсів;
- наявність досвідчених та компетентних суддів для забезпечення правильного суддівства та вирішення конфліктних ситуацій;
- здатність реагувати на зміни обставин, такі як зміни в розкладі, проблеми технічного характеру тощо;
- дотримання стандартів та вимог ІТТФ для забезпечення визнання турніру на міжнародному рівні.

Ці фактори спільно визначають ефективність турнірів і впливають на їхній успіх та привабливість для гравців, глядачів та спонсорів [7].

В межах проведення дослідження нами були визначені основні фактори, що мають вплив на проведення турнірів з настільного тенісу в Україні (рис. 3.5.).

Для ефективного проведення турнірів необхідна якісна матеріально-технічна база, яка включатиме як спеціалізований компонент (тенісні столи, м'ячі, відеофіксація результату, програмне забезпечення необхідне для введення протоколу змагань тощо), так і загальний компонент необхідний для проведення змагань (наявність місць для сидіння глядачів та ведення телетрансляцій, наявність гардеробу, роздягальнь, місць для відпочинку спортсменів та суддів тощо).

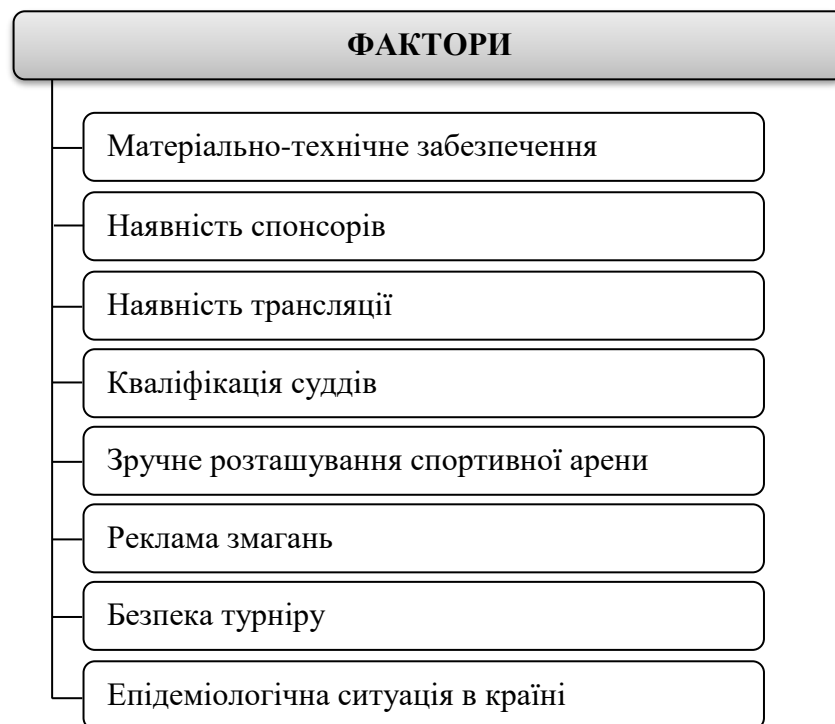

Рис. 3.5. Фактори, що впливають на організацію турнірів з настільного тенісу в Україні

Також важливим є і локація розташування спортивної арени де проходять змагання. Необхідно враховувати, що деякі турніри мають міжнародний статус і для участі в них можуть залучатись представники інших країн. Тому спортивна арена повинна бути розташована у доступній

зоні від місць прибуття спортсменів (залізничні вокзали, аеропорти тощо). У випадку відсутності таких спортивних арен, організатори турнірів повинні налагодити трансфери з місць розташування або прибуття спортсменів до спортивної арени.

Розглядаючи організацію тенісних турнірів в Україні в сучасних умовах необхідно зазначити, що ефективне проведення цих змагань неможливе без достатнього фінансування. Аналіз турнірів свідчить, що одним з основних джерел прибутку цих змагань є наявність спонсорів. Спорт сьогодні надає широкі можливості для спонсорів отримати додаткову рекламу, однак, необхідно зазначити, що процес пошуку компанії-спонсора є складним. Тому організаторам тенісних турнірів необхідно створювати продуману маркетингову стратегію залучення компаній-спонсорів під кожні змагання. Також велику увагу треба приділяти кожному етапу роботи зі спонсорами та створювати різноманітні умови для різних категорій спонсорів турніру, що може позитивно вплинути на збільшення компаній-спонсорів турнірів з настільного тенісу.

Необхідно відзначити, що основним фактором залучення спонсорів є зацікавленість турніром з боку глядачів. Наявність трансляції змагань значно збільшує кількість потенційних глядачів, тому організаторам важливо створити можливість трансляції змагань. Сьогодні все більшого значення набувають інтернет-трансляції, які транслюють змагання в режимі реального часу.

Також важливим є наявність кваліфікованих суддівських кадрів, які можуть забезпечити проведення змагань з дотриманням всіх норм та правил, а також з реалізацією принципу чесної гри. З одного боку, цей фактор позитивно впливає на сприйняття спортсменами рівня організації заходу, що допоможе сформувати позитивний імідж заходу серед спортивної спільноти. З іншого, допомагає сформувати позитивне враження серед вболівальників. Таким чином, організаторам турнірів необхідно уважно підходити до

запрошення суддів на змагання, та долучати лише кадри, які мають високу кваліфікацію.

Також, необхідно відзначити необхідність реклами самих турнірів. Рекламна кампанія повинна бути чітко сформована та залучати різні категорії глядачів (за віком, за статтю, за професійною приналежністю тощо). Реклама змагань також повинна бути різноманітною і включати рекламу в інтернеті, по можливості на телебаченні, в друкованих ЗМІ та ін.

Сьогодні організатори змагань повинні забезпечити високий рівень безпеки під час турніру. Сюди можна віднести наявність охорони на змаганнях, а також дотримання всіх епідеміологічних вимог які відповідають рівню епідеміологічної ситуації в Україні (наявність масок, допуск до змагань лише вакцинованих спортсменів та глядачів або з наявним негативним тестом).

В умовах воєнного стану були припиненні всі спортивні заходи в Україні. Проте згодом були розроблені документи, які регламентують порядок і вимоги до організації спортивних змагань в Україні та участь українських спортсменів в міжнародних змаганнях. Міністерством молоді та спорту України своїм наказом, що містить умови та обмеження, дозволило проведення всеукраїнських спортивних заходів та тренувальних зборів в умовах воєнного стану, а Кабінет Міністрів України опублікував оновлену постанову про умови та строки виїзду за кордон спортсменів, тренерів та персоналу національних збірних.

Міністерство молоді та спорту України дозволило організовувати всеукраїнські спортивні змагання та навчально-тренувальні збори в окремих місцевостях з дотриманням умов безпеки, передбачених законодавством про воєнний стан. Про це йдеться в наказі Міністерства №1587 від 28 травня 2022 року [43].

Дозволено без присутності глядачів проводити Всеукраїнських спортивні змагання, передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів серед дорослих спортсменів та

спортсменів найближчої до дорослих вікової групи, у тому числі спортсменів з видів спорту осіб з інвалідністю.

Дозволено проведення навчально-тренувальних зборів національних збірних команд України серед спортсменів різних вікових груп, зокрема осіб з інвалідністю, без залучення спортсменів віком до 16 років, які до місця проведення заходу згідно з вимогами законодавства потребують супроводження дорослою особою.

Таке рішення прийнято з метою створення на території України оптимальних умов для якісної підготовки спортсменів національних збірних команд України з видів спорту для участі у головних міжнародних спортивних змаганнях.

Також під час воєнного стану дозволений пропуск за кордон спортсменів, які включені до складу національних збірних команд України з олімпійських, неолімпійських видів спорту та видів спорту осіб з інвалідністю; тренерів із складу національних збірних команд, спортивних суддів та інших фахівців, що забезпечують, зокрема, організаційне, науково-методичне, медичне супроводження, антидопінговий контроль тощо підготовки спортсменів, які включені до складу національних збірних команд України, за наявності підтверджувальних документів щодо участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях та навчально-тренувальних зборах, що проводяться за кордоном.

Усі вони можуть безперервно перебувати за кордоном не більше 30 днів, але не менше строку проведення заходу, визначеного в Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на відповідний рік. Термін перебування за кордоном може бути збільшений у разі, якщо зазначені особи братимуть участь в іншому спортивному заході в іншій країні, визначеному Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на відповідний рік, який починається протягом 10 робочих днів від дня завершення попереднього спортивного заходу.

За допомогою проведеного опитування нами були оцінені фактори, що впливають на організацію змагань (рис. 3.6.). Так, до найбільш важливих факторів респонденти віднесли: матеріально-технічне забезпечення; наявність спонсорів; кваліфікацію суддів та епідеміологічна ситуація в країні.

Сьогодні важливим моментом організації тенісного турніру є залучення компаній спонсорів, які дають додаткове фінансування організаторам змагань. Додаткові кошти можна використовувати для проведення більш масштабної рекламної кампанії, покращення матеріально-технічного забезпечення змагань, залучення більш кваліфікованих суддів тощо.

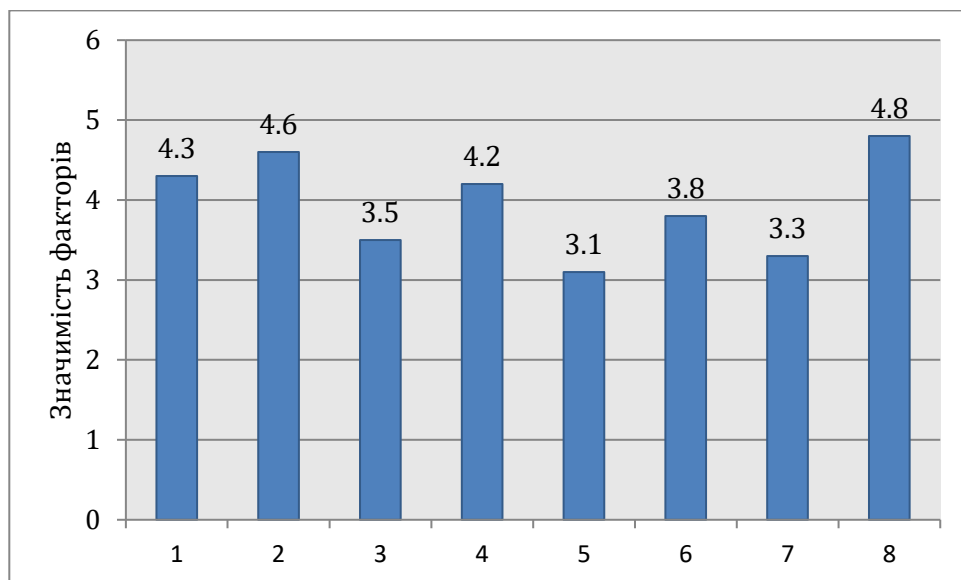

Рис. 3.6. Оцінка факторів, що впливають на організацію турнірів, на думку респондентів

Де:

1. Матеріально-технічне забезпечення.
2. Наявність спонсорів.
3. Наявність трансляції.
4. Кваліфікація суддів.
5. Зручне розташування спортивної арени.

6. Реклама змагань.
7. Епідеміологічна ситуація.
8. Безпека проведення турніру.

Менш значимими, на думку респондентів є наявність трансляції, зручне розташування спортивної арени та забезпечення безпеки турніру.

Таким чином, в межах проведення дослідження нами були визначені основні фактори, що мають вплив на проведення тенісних турнірів в Україні. Також за допомогою проведеного опитування організаторів змагань була оцінені фактори, що впливають на організацію турнірів в Україні, на думку респондентів. Так, до найбільш важливих факторів респонденти віднесли: матеріально-технічне забезпечення; наявність спонсорів; кваліфікацію суддів та епідеміологічна ситуація в країні. Менш значимими, на думку респондентів є наявність трансляції, зручне розташування спортивної арени.

Таким чином, в межах проведення дослідження нами були визначені основні фактори, що мають вплив на проведення тенісних турнірів в Україні. Також за допомогою проведеного опитування організаторів змагань була оцінені фактори, що впливають на організацію турнірів в Україні, на думку респондентів. Так, до найбільш важливих факторів респонденти віднесли: безпеку проведення турніру (особливо в умовах воєнного стану); матеріально-технічне забезпечення; наявність спонсорів; кваліфікацію суддів та епідеміологічна ситуація в країні. Менш значимими, на думку респондентів є наявність трансляції, зручне розташування спортивної арени.

Підвищення ефективності організації настільних тенісних турнірів може бути досягнуте за допомогою ряду заходів та стратегій, а саме [50]:

- ретельне фінансове планування, включаючи розробку бюджету, визначення джерел фінансування та ефективне управління витратами;
- активне привертання та управління спонсорськими відносинами для забезпечення фінансової підтримки та підвищення інтересу спонсорів до турнірів;

- ефективного використання маркетингових стратегій та реклами для просування турніру та привертання уваги глядачів;
- забезпечення доступності турніру через трансляції та онлайн-присутність для розширення аудиторії та забезпечення глобальної видимості;
- оновлення та вдосконалення інфраструктури для забезпечення комфорту та безпеки гравців і глядачів;
- залучення та забезпечення участі високопрофесійних гравців для підвищення рівня конкуренції та інтересу глядачів;
- забезпечення сучасного та високоякісного технічного обладнання для гри, трансляцій та інших аспектів турніру;
- здійснення програм та заходів для розвитку молодіжного настільного тенісу та створення баз для майбутнього росту;
- забезпечення якісного суддівства та арбітражу для дотримання правил гри та запобігання конфліктам.

На основі проведеного дослідження нами були розроблені практичні рекомендації для підвищення ефективності проведення турнірів ІТБ в Україні (рис. 3.7.) [25; 27].

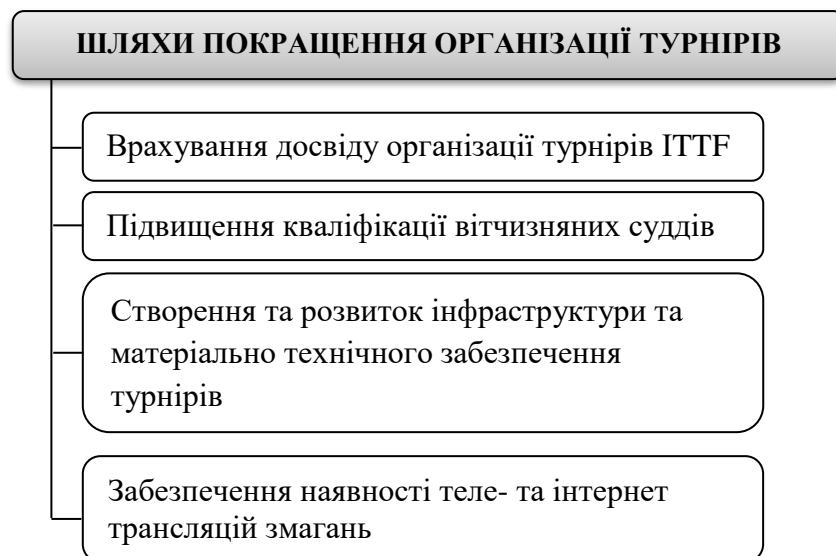

Рис. 3.7. Шляхи підвищення ефективності організації турнірів з настільного тенісу в Україні

Підвищення ефективності організації турнірів з настільного тенісу в Україні може бути досягнуте за допомогою комплексного підходу, який враховує різні аспекти, починаючи від структурної організації до маркетингових та технічних інновацій. Ось кілька шляхів для досягнення цієї мети:

1. Стратегічне планування:

- розробка чіткого стратегічного плану для організації турнірів, який визначає цілі, завдання, місцевість та графік проведення подій.

2. Розвиток інфраструктури:

- вдосконалення та розвиток інфраструктури, включаючи стандартні грища, зручність для глядачів, технічне обладнання та ігрові матеріали.

3. Технічні інновації:

- використання сучасних технологій для покращення систем суддівства, трансляції турнірів в мережі та покращення аналітики гри.

4. Підтримка молодих талантів:

- створення програм та ініціатив для виявлення та розвитку молодих талантів у настільному тенісі.

5. Маркетинг та промоція:

- ефективна маркетингова стратегія для привертання уваги глядачів та спонсорів;

- використання соціальних мереж, рекламних кампаній та інших каналів для популяризації турнірів.

6. Робота із спонсорами:

- залучення нових спонсорів та партнерів для забезпечення фінансової стабільності та збільшення призового фонду.

7. Трансляція та онлайн-присутність:

- забезпечення якісних трансляцій турнірів для глядачів через онлайн-платформи;

- використання інтернет-ресурсів та соціальних мереж для залучення аудиторії та взаємодії з нею.

8. Тренерська програма:

- організація тренерських семінарів та клінік для підвищення кваліфікації тренерського персоналу.

9. Створення ліг та рейтингів:

- впровадження систем ліг та рейтингів для привертання більше гравців та створення конкурентної середовища.

10. Партнерство із міжнародними організаціями:

- співпраця із міжнародними організаціями для організації міжнародних турнірів та обміну досвідом.

Ці пункти допоможуть підняти рівень організації турнірів, зробити їх більш привабливими для гравців, глядачів та потенційних спонсорів, а також сприятимуть загальному розвитку настільного тенісу в Україні.

Важливим чинником підвищення якості організації турніру в Україні є підвищення кваліфікації вітчизняних суддів та супервайзерів турніру. Для цього рекомендовано ініціювати регулярне проведення семінарів та практикумів, на яких будуть інформувати про нові правила та зміни у процесі суддівства.

Для ефективного проведення турнірів необхідно мати сучасну спортивну базу де буде розташована достатня кількість столів, якість яких повинна відповідати сучасним умовам. Бажано щоб на території спортивного комплексу був розташований готель. Реалізація таких масштабних проектів неможлива без допомоги з боку держави, тому представникам національної федерації необхідно ініціювати переговори з представниками державних структур з приводу розвитку тенісної інфраструктури в Україні та створення сучасних тенісних баз для проведення змагань та підготовки спортсменів.

Сьогодні важливим чинником формування позитивного іміджу та підвищення рівня організації тенісних турнірів є наявність трансляції змагань, тому для збільшення популярності турнірів в Україні необхідно ініціювати співробітництво з представниками ЗМІ з приводу висвітлення цих

змагань. На початкових етапі роботи з ЗМІ можна запустити пробні онлайн трансляції в мережі Інтернет.

Необхідно відзначити, що турніри під егідою ІТТФ проходять у всьому світі, тому організаторам змагань в Україні необхідно враховувати міжнародний досвід проведення цих змагань.

Таким чином, аналіз особливостей проведення турнірів в Україні, проведене опитування організаторів цих змагань дозволили визначити основні шляхи підвищення ефективності організації цих турнірів, серед них: врахування досвіду організації турнірів ІТТФ за кордоном, підвищення кваліфікації вітчизняних суддів та супервайзерів турніру (отримання значків ІТТФ), створення та розвиток інфраструктури та матеріально-технічного забезпечення турнірів, забезпечення наявності телетрансляцій та інтернет трансляцій змагань. Ці шляхи можуть допомогти підвищити ефективність організації настільних тенісних турнірів і забезпечити їхній успіх та розвиток у майбутньому.

ВИСНОВКИ

1. Тенісні змагання, мають дуже довгу історію проведення. За час проведення цих турнірів використовувалися різні підходи до їх проведення. Сьогодні змагання здебільшого проходять за олімпійською системою. На змаганнях суперники визначаються шляхом жеребкування. Іноді проходять змагання за коловою системою, або іншими системами.

2. Аналіз робіт присвячених особливостям розвитку тенісу в різних країнах свідчить, що загальним для всіх національних організаційних систем тенісу незалежно від моделі функціонування спорту в країні є функціонування професійного й олімпійського напрямів, а також наявність певної системи проведення змагань.

3. Аналіз доступної літератури свідчить, що система змагань з тенісу тісно пов'язана з організаційною структурою цього виду спорту на міжнародному рівні, тому логічно розглядати змагання у настільному тенісі відповідно до організацій які їх проводять.

4. Організація і проведення змагань з настільного тенісу має організовуватись відповідно до чинного законодавства України і з врахуванням безпекової ситуації та епідеміологічної ситуації. В умовах пандемії і війни важливим є наявність в регламенті умов скасування змагань.

Таким чином, вивчення організаційно-управлінських аспектів проведення змагань свідчить, що основним органом який контролює організацію міжнародних змагань з настільного є ІТТФ, безпосереднім організатором змагань з настільного тенісу в Україні може виступати національна тенісна асоціація, фізична або юридична особа. До нормативно-правових документів, що регулюють проведення змагань слід віднести: регламент змагань, правила тенісу та кодекс поведінки.

5. Організація змагань з тенісу потребує залучення спеціалістів різного профілю. Проведене дослідження дозволило визначити основні групи

персоналу необхідного для проведення змагань (члени національної асоціації тенісу; адміністратор турніру; організатори турніру; офіційні особи; судді; лікар). Проведене опитування учасників таких змагань в Україні дозволило визначити рівень діяльності основних груп персоналу для проведення цих змагань. Так, більшість персоналу виконували свою обов'язки на середньому та високому рівнях. Найбільш високу респонденти оцінили роботу лікаря на змаганнях, найменш ефективним визначили роботу суддів, що свідчить про необхідність підвищення рівня кваліфікації цієї групи персоналу.

6. Вивчення економічної складової організації змагань з настільного тенісу турнірів в Україні дозволило визначити основні джерела прибутку та статті витрат, які використовуються для проведення цих змагань. Також, визначено, що одним з перспективних шляхів залучення нових інвестицій для організації і проведення змагань з настільного тенісу є спонсорство. За допомогою аналізу доступної літератури, а також проведення бесід з організаторами турнірів були визначені категорії фірм спонсорів на цих змаганнях (титульний спонсор, офіційний партнер, офіційний постачальник, інформаційний спонсор) та основні етапи роботи спрямованої на залучення нових компаній спонсорів (відбір та ідентифікація спонсора; розробка спонсорський пакетів; контроль за виконанням умов договорів).

7. В межах вирішення завдання дослідження були визначені та оцінені основні фактори, що мають вплив на проведення змагань з настільного тенісу в Україні. До найбільш важливих факторів респонденти віднесли: матеріально-технічне забезпечення; наявність спонсорів; кваліфікацію суддів та епідеміологічна ситуація в країні. Менш значимими, на думку респондентів, є наявність трансляції, зручне розташування спортивної арени та забезпечення безпеки турніру.

8. Аналіз особливостей проведення змагань в Україні, проведене опитування організаторів цих змагань дозволило визначити основні шляхи підвищення ефективності організації цих турнірів, серед них: врахування досвіду організації турнірів ІТТФ за кордоном, підвищення кваліфікації

вітчизняних суддів змагань, створення та розвиток інфраструктури та матеріально-технічного забезпечення турнірів, забезпечення наявності теле- та інтернет трансляцій змагань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беднарська О., Костюк Л. Олімпійський рух в історичному дискурсі. *Студентський науковий вісник*. 2017. № 42. С. 113-116.
2. Бірук І. Д. Настільний теніс в системі фізичного виховання студентської молоді. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2019. Вип. 1. С. 182-190.
3. Бірук І. Д., Зубрицький Б. Д., Петрук Л. А. Психологічна підготовка у настільному тенісі як чинник підвищення спортивного рівня студента на змаганнях. *Нотатки сучасної науки*. 2023. № 5. С. 8-9.
4. Божок О. А., Лисенко І. А. Організаційний комітет та його роль у підготовці і проведенні окремого спортивного заходу. *Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту*: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2019. С. 10-14.
5. Булатова М. М. Твій олімпійський путівник : 4-те вид., доп. Київ : НОКУ, 2017. 144 с.
6. Бурковський А., Каратник І. Структура та діяльність федерацій настільного тенісу. *День студентської науки* : зб. матеріалів щоріч. студент. наук. конф. Львів, 2018. С. 68-70.
7. Вотінов М. А., Смірнова О. В. Огляд міжнародних спортивних змагань та визначних спортивних споруд в Україні. *Комунальне господарство міст. Серія : Технічні науки та архітектура*. 2023. Т. 3. С. 28-36.
8. Герич Л., Сова А., Ковальчук С. Становлення та розвиток настільного тенісу як олімпійського виду спорту. *Теоретико-методичні засади спортивних та рекреаційних ігор* : зб. наук. ст. Львів, 2018. С. 9-13.
9. Грибан Г. П. Управління у сфері фізичної культури і спорту : навч. посіб. Житомир: Вид-во «Рута», 2022. 124 с.

10. Гришко Л. Г. Історичні передумови виникнення і становлення настільного тенісу. *Актуальні наукові дослідження у сучасному світі*. 2018. Вип. 4(36), ч. 6. С. 124-130.
11. Довбенко Т. В. Становлення українського спорту на межі ХІХ-ХХ ст. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: зб. наук. пр. Вінниця, 2015. Вип. 19(2). С. 569-575.
12. Долинний Ю. О., Олійник О. М. Теоретико-методологічні основи гри в настільний теніс : посібник для студентів закладів вищої освіти неспеціалізованого профілю. Краматорськ : ДДМА, 2019. 75 с.
13. Дутчак Ю. В. Базильчук В. Б., Солтик О. О. Основи менеджменту та маркетингу фізкультурно-спортивного спрямування : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2019. 268 с.
14. Єрмолова В. Європейські юнацькі олімпійські фестивалі. *Фізичне виховання у рідній школі*. 2019. № 4(123). С. 25-27.
15. Імас Є. В., Мічуда Ю. П., Ярмолюк О. В. Маркетинг у спорті: теорія та практика : монографія. Київ : Олімпійська література, 2016. 272 с.
16. Історичний аспект розвитку настільного тенісу на теренах України / Л. О. Рядова, Н. В. Цигановська, В. В. Гончар та ін. *Соціально-гуманітарний вісник* : зб. наук. пр. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2022. Вип. 40. С. 54-55.
17. Історія фізичної культури : навч. посіб. / уклад. Н. О. Гнесь, Я. Б. Зорій, О. О. Цибанюк. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 208 с.
18. Каратник І. В. Історія розвитку тенісу, настільного тенісу, бадмінтону. Основні правила гри : лекція з навчальної дисципліни «Теорія і методика спортивних ігор (Індивідуальні види спорту (теніс, настільний теніс, бадмінтон))» для студентів ІІІ курсу факультету післядипломної та заочної освіти спеціальності 014.11 «Середня освіта (фізична культура)». Львів, 2020. 28 с.
19. Каратник І. В. Історія розвитку настільного тенісу. Основні правила гри : лекція з навчальної дисципліни «Теорія і методика спортивних ігор» для

студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» спеціалізації "Фізична культура різних груп населення". Львів, 2019. 15 с.

20. Костюкевич В. Організація і проведення змагань із спортивних ігор: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 216 с.

21. Костюкевич В. М. Організація і проведення змагань із спортивних ігор: навч. посіб., 2-ге вид., випр. і доп. Київ : КНТ, 2021. 218 с.

22. Костюкевич В. М., Воронова В. І., Шинкарук О. А., Борисова О. В. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах: навч. посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 634 с.

23. Крикун Т. Є. Масштабні спортивні заходи як інструмент формування позитивного міжнародного іміджу країни (іноземний досвід). Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 19. С. 152-161.

24. Криштанович С. Спортивний менеджмент : навч. посіб. Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. 208 с.

25. Кропивницька Т. А., Краснянський К. В., Брикульський О. Сучасні підходи до організації міжнародних комплексних змагань. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2017. № 3. С. 26-33.

26. Куроченко І. П. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навчальний практикум. Ірпінь : НУДПСУ, 2018. 596 с.

27. Майовка І., Лесько О., Окопний А., Пономарьов С. Комп'ютерні програми як засіб оптимізації проведення змагань (на прикладі настільного тенісу) *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів, 2018. Вип. 24, Т. 1. С. 185-189.

28. Методичні рекомендації до практичного розділу занять з дисципліни «Фізичне виховання» Настільний теніс / укл.: С. О. Мотуз, О. В. Мілкіна, Т. В. Напалкова, С. Г. Луценко. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. 36 с.

29. Методичні рекомендації з організації змагань у ХНЕУ ім. С. Кузнеця (на прикладі навчальної секції «Настільний теніс») для викладачів та студентів усіх напрямів підготовки денної форми навчання / уклад. А. І. Маракушин, О. Г. Піддубний, А. В. Чередніченко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 56 с.

30. Мітова О. О., Полякова А. В. Основні поняття та термінологія настільного тенісу. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисциплін ТМС та ТМ настільного тенісу. ДДФКіС. 2017. 26 с.

31. Настільний теніс : метод. рекомендації. / уклад.: Є. І. Жуковський, І. В. Мичка, О. І. Булгаков. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 65 с.

32. Настільний теніс: навч.-метод. посіб. / Алексєєв О. О., Коломоєць Г. А., Ребрина А. А., Ребрина А. А. Київ-Кам'янець-Подільський : В-во «Альянт», 2023. 215 с.

33. Нерода Н. В., Бріскін Ю. А. Другий етап розвитку сучасного олімпійського руху відповідно до авторської комплексно-фактологічної періодизації. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2022. Том 7. № 2 (36). С. 296-302.

34. Несен О. О., Соколова Т. Є. Рекреаційна спрямованість тенісу настільного як засіб популяризації гри. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2018. Вип. 1 (42). С. 344-349

35. Окопний А. Аналіз змагальної діяльності гравців високої кваліфікації у настільному тенісі в Україні та закордоном. *Теоретико-методичні засади спортивних та рекреаційних ігор* : зб. наук. ст. Львів, 2017. С. 89-92.

36. Олексієнко Я. І. Олімпійські ігри. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: перемоги та поразки : навч.-метод. посіб. / Я. І. Олексієнко, А. Д. Ведмедюк, О. Е. Меньших. Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 92 с.

37. Організація змагань із бадмінтону та настільного тенісу: навч. посібник / укл.: Н. І. Горошко, Д. О. Безкоровайний, І. Ю. Садовська. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 109 с.

38. Організація масових спортивних заходів і показових виступів : навч. посіб. / уклад. В. А. Товт, Н. В. Семаль, Е. М. Сивохоп. – Ужгород : РІКУ, 2023. 142 с.

39. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська та ін. Кривий Ріг ; Київ, 2022. 198 с.

40. Підсумки Універсиади України з настільного тенісу в 2023 році. Наш теніс : веб-сайт. URL: <http://tabletennis.org.ua/pidsumki-universiadi-ukra%20ni-z-nastilnogo-tenisu-v-2023-roczii/> (дата звернення: 11.10.2023)

41. Правила спортивних змагань з тенісу настільного. Київ : ФНТУ 2021. – 71 с.

42. Про деякі питання проведення всеукраїнських спортивних заходів в умовах воєнного стану : наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.05.2022 № 1587 URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-provedennya-vseukrayinskih-sportivnih-zahodiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 10.10.2023)

43. Про затвердження Положення про порядок організації і проведення офіційних спортивних змагань і навчально-тренувальних зборів та порядок матеріального забезпечення їх учасників : наказ Міністерства молоді та спорту України від 09.02.2018 № 617. Дата оновлення: 14.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0264-18> (дата звернення: 10.10.2023)

44. Професійний спорт: навч.-метод. посіб. / укл.: С. В. Бірюк, В. В. Бірюк. Миколаїв: МНУ, 2020. 75 с.

45. Рєпкін С. Б. Основні організаційно-правові і фінансово-економічні форми проведення змагань в ігрових видах спорту: досвід і порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2018. № 4. С. 74-78.

46. Рядова Л. О., Скляренко В. П., Подмарьова І. А. Роль настільного тенісу у фізичному вихованні здобувачів вищої освіти. *Креативний простір*. 2022. № 9. С. 65-66.
47. Сватъєв А. В., Симонік А. В., Верітов О. І., Воронкова Т. В. Олімпійський та професійний спорт : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 78 с.
48. Скрипченко І. Т., Нестеренко Н. А., Порохнявий А. В. Методика та організація проведення занять з настільного тенісу в умовах секційної роботи у ЗВО: методичні рекомендації. Дніпро, «Журфонд», 2022. 60 с.
49. Спортивні ігри. Настільний теніс : навч. посіб. / Базильчук О. В. та ін. Хмельницький : ХНУ, 2015. 471 с.
50. Стройко Т. В., Карламов Р. О. Сучасні аспекти розвитку світового спортивного менеджменту. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 3. С. 290-298.
51. Теорія та практика олімпійської освіти: навч. посіб. / уклад. Я. П. Галан. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича. 2021. 112 с.
52. Федерація настільного тенісу України : веб-сайт. URL: <https://www.uttff.com.ua/> (дата звернення: 10.10.2023)
53. Bauer, T., Gomet, D., & Vaucelle, S. (2022). Racket sports: Story of their Histories. *Staps-Sciences Et Techniques Des Activites Physiques Et Sportives*, (138), 79-98. <https://doi.org/10.3917/sta.138.0079>
54. Mousset, K., Renaud, J. N., & Vivier, C. (2021). Interwar Crazes and Sport Diffusion: The Case of French Ping-Pong, 1932-1939. *International Journal of the History of Sport*, 37(11), 973-991.
55. Mousset, K., Violette, L., & Épron, A. (2021). The ITTF and Olympic recognition of table tennis: from pure amateurism to the Asian markets (1926-1988). *Sport in History*, 41(4), 578-595. <https://doi.org/10.1080/17460263.2021.1919187>

56. Official website of the European Table Tennis Union (2023, October 9). Available from: <https://www.ettu.org/en/>
57. Official website of the International Table Tennis Federation (2023, October 8). Available from: <https://www.ittf.com/>
58. Official website of the Olympic Movement (2023, October 10). Available from: <http://www.olympic.org>
59. Official website of the World Table Tennis (2023, October 8). Available from: <https://worldtabletennis.com/home>
60. Oonk, G., & Oonk, A. (2023). This Is Not a Problem but an Issue: Chinese-Born Table Tennis Players Representing Another Country at the Olympics, 1988-2020. *International Journal of the History of Sport*, 40(4), 350-369. <https://doi.org/10.1080/09523367.2023.2186857>
61. Pięta, W. (2020). Table tennis in the archives of the institute of national remembrance (University world championship). *Sport i Turystyka*, 3(1), 99-118.